

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ –
ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА РОБОТИ
З ТАЛАНОВИТОЮ МОЛОДДЮ

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

2017 – 2018 роки

Суми - 2018

УДК 374.7.7.(477)(06) «2018»
ББК 74.200.52

*Рекомендовано до друку засіданням кафедри методики позакласної та позашкільної роботи Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді
(Протокол № 5 від 05.09.2018 року)*

Редакційна колегія:

Тихенко Л. В., директор Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, кандидат педагогічних наук, доцент.

Бондар Л. М., заступник директора Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.

Крекотіна Т. М., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.

Рецензенти:

Вербицький В. В., директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України.

Удовиченко І. В., проректор Сумського обласного інституту післядипломної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Новації в позашкільній освіті // Зб. методичних матеріалів з еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти. - Суми, Нотабене, 2018. - 104 с.

У збірнику презентовано інноваційні форми і методи роботи з дітьми та учнівською молоддю, що забезпечують урізноманітнення видів творчої діяльності вихованців закладів позашкільної освіти України, підвищення ефективності соціокультурної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності в позашкільному освітньому соціумі.

Матеріали друкуються в авторській редакції, відповідальність за достовірність наведених фактів у матеріалах несуть автори

ЗМІСТ

Передмова.....	6
Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України	7
<i>Вербицький В. В.</i> Новації Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, 2017/2018 н.р.....	7
Новації в позашкільлі Херсонщини.....	15
<i>Вітренко Е. В., Мудрак Т. О.</i> Формування екологічних компетентностей учнівської молоді.....	15
Новації в позашкільлі Волинської області.....	21
<i>Цибульська І. Ф.</i> Місце екоквесту в навчально-творчій діяльності закладу позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку.....	21
<i>Сподарик С. О.</i> Технологія теплих грядок при вирощуванні рослин.....	22
<i>Сподарик С. О.</i> Тренінг як одна із форм методичної роботи.....	23
<i>Ковальчук В. М.</i> Інноваційні зміни центру творчості дітей та юнацтва.....	24
Новації в позашкільлі Чернівецької області.....	25
<i>Головченко Л. Ю.</i> Новації педагогічного колективу обласного еколого-натуралістичного позашкільного закладу Чернівецької області.....	25
Новації в позашкільлі Рівненської області.....	28
<i>Воробей В. Ф., Мороз Є. П.</i> Упровадження педагогічних новацій у закладах позашкільної освіти.....	28
Новації в позашкільлі Запорізької області.....	37
<i>Ярмошук М. А.</i> Про деякі аспекти інноваційної діяльності в освітньому процесі закладу позашкільної освіти.....	37
Новації в позашкільлі Кіровоградщини.....	39
<i>Поркуян О. В.</i> Новації Кіровоградського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.....	39

Новації в позашкільлі Чернігівщини.....	43
<i>Трегубова Л. А.</i> Формування культуро-створювальної позиції у вихованців закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку.....	43
Новації в позашкільлі Дніпропетровської області.....	48
<i>Педан Ю. Ф.</i> Обласна Природнича школа учнівської молоді.....	48
Новації в позашкільлі Івано-Франківської області.....	59
<i>Гудзик Т. В.</i> Інновації в роботі прикарпатських юннатів.....	59
Новації в позашкільлі Луганської області.....	63
<i>Зельська О.М.</i> Практичні аспекти еколого-освітньої діяльності Северодонецького міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді з учнями закладів загальної середньої освіти.....	63
Новації в позашкільлі Сумщини.....	72
<i>Тихенко Л.В.</i> Інноваційні процеси в системі позашкільної освіти.....	72
Освітній процес.....	75
<i>Висоцька Л. В.</i> Обласний соціально-освітній національно-патріотичний проект «Голос крові: ми – Українці!».....	75
<i>Сьома С. О.</i> Використання технології «перевернутого навчання» в освітньому процесі наукових секцій Малої академії наук.....	76
<i>Заярна В. С.</i> Започаткування роботи Центру розвитку та професійного самовизначення дітей та учнівської молоді «Д.І.М.».....	82
<i>Островець Н. П.</i> Едьютейнмент у роботі закладу позашкільної освіти.....	83
<i>Драгун З. П.</i> Упровадження технологій органічного землеробства у практику роботи гуртків сільськогосподарського профілю.....	84
<i>Сагайдак О. М.</i> Використання методу «синквейн» в освітній діяльності гуртків еколого-натуралістичного напрямку.....	85
Методична діяльність.....	86
<i>Бондар Л. М., Висоцька Л. В.</i> Упровадження сучасних методичних технологій у діяльність закладу позашкільної освіти.....	86
<i>Ручкіна І. В., Терентій Т. Д., Перепелиця Н. В.</i> Реалізація сучасної біополітики в роботі комплексного закладу позашкільної освіти.....	87
<i>Марченко Ю. В.</i> Співпраця педагогів і батьків у процесі	

реалізації стратегії освіти для сталого розвитку.....	89
<i>Харламова Л. М.</i> Організація дослідницько- експериментальної роботи валеологічного спрямування в закладі позашкільної освіти.....	90
<i>Перепелиця Н. В., Сліпченко Т. В.</i> Методико-педагогічна технологія «Живий музей» як засіб актуалізації музейного середовища закладу позашкільної освіти.....	92
<i>Сидоренко Н. Ю.</i> Нові аспекти організації психолого- педагогічного супроводу освітньої роботи з дітьми молодшого шкільного віку.....	93
Управлінська діяльність	95
<i>Тихенко Л. В.</i> Розвиток позашкільної освіти в умовах децентралізації.....	95
<i>Шпак Г. І.</i> Ресурсна база ботанічного саду як засіб актуалізації соціально-педагогічної системи СЮН	97
Новації в позашкільній Вінницької області	100
<i>Драгомирецька О. А.</i> Нові виміри результативності позашкільної освіти: вимоги часу, сучасні практики.....	100

ПЕРЕДМОВА

Сучасна позашкільна освіта в Україні є відкритою багаторівневою, багатопрофільною освітньою системою, основу розвитку якої складають новації. Їх упровадження вдосконалює зміст позашкільної освіти відповідно до нових освітніх соціокультурних потреб і запитів суспільства, визначених соціально-політичними й економічними викликами ХХІ століття. Особливого значення набувають новації, що забезпечують конкурентоспроможність закладів позашкільної освіти, якість освітніх послуг, рівний доступ дітей та учнівської молоді всіх соціальних груп і верств населення до якісної позашкільної освіти, узаємодію закладів позашкільної освіти з місцевою владою і громадськістю щодо збереження і розвитку системи позашкільної освіти, підвищують рівень професійної компетентності й соціальну відповідальність педагогів.

Розвиток позашкільної освіти залежить від рівня професійно-методичної діяльності в закладах позашкільної освіти, що передбачає розроблення, апробацію, поширення інтеграційних методик і технологій; системне, структурно-організаційне, методико-педагогічне проектування і моделювання; проведення наукових досліджень; здійснення методичного супроводу соціально-педагогічної та психолого-педагогічної діяльності; формування системи підвищення професійного рівня педагогічних працівників тощо.

У контексті зазначеного важливим є упровадження новацій в освітню діяльність закладів позашкільної освіти, що має бути одним із чинників розширення спектру та підвищення якості освітніх послуг, виховання і навчання дітей та учнівської молоді; створення сприятливих психолого-педагогічних умов для особистісної самореалізації, соціалізації й самовизначення.

У інформаційно-методичному збірнику викладено опис сучасних новацій у системі позашкільної освіти України, що будуть корисними як для педагогів-позашкільників, так і вчителів, які керують гуртками, студіями, музеями, учнівськими активами в закладах загальної середньої освіти; наукових працівників і студентів закладів вищої педагогічної освіти.

*Директор Національного еколого-
натуралістичного центру учнівської
молоді, доктор педагогічних наук,
професор, академік Академії наук
вищої освіти України*

В.В. Вербицький

НОВАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ МОН УКРАЇНИ

НОВАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ЦЕНТРУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ МОН УКРАЇНИ, 2017/2018 н.р.

Вербицький В. В., директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України

Національний еколого-натуралістичний центр Міністерства освіти і науки України сприяє активному впровадженню сучасних педагогічних технологій, інноваційних науково-педагогічних проєктів, забезпечує науково-методичний і навчально-методичний супровід діяльності закладів позашкільної освіти, що вже сьогодні працюють в інноваційному режимі, створюють інноваційне освітнє середовище та розробляють нові моделі організації освітнього процесу.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Всеукраїнський турнір юних хіміків імені академіка В. В. Скопенка

Всеукраїнський турнір юних хіміків імені академіка В. В. Скопенка - індивідуальне змагання учнів 9–11-х класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, хіміко-технологічний факультет Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», хімічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, агробіологічний факультет Національного університету біорізноманіття і природокористування України за підтримки Союзу хіміків України.

Мета: надання можливості учнівській молоді випробувати свої сили у розв'язанні дослідницьких, експериментальних, практичних завдань з хімії, отримати порівняльну оцінку своїх знань і умінь.

Турнірна програма складалася з:

- теоретичного етапу «Хімічні старти» (виконання тестових завдань, розв’язання творчих завдань із хімії);
- практичного етапу «Хімік-шоу»;
- лекцій відомих вчених у галузі хімії;
- наукових дискусій тощо.

Очікувані результати: вироблення в учасників турніру розуміння суспільної потреби в необхідності подальшого розвитку хімічної науки і промисловості, ставлення до хімії як до можливої галузі майбутньої професійної діяльності; розвиток дослідницької компетентності юних хіміків.

Всеукраїнський молодіжний хакатон «XREALITYHACK 2018»

Перший Всеукраїнський молодіжний хакатон «X REALITY HACK 2018» проведено в рамках програми Всеукраїнського фестивалю дитячої творчості, присвяченого 100-річчю позашкільної освіти України.

Організатори: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, Волинський обласний еколого-натуралістичний центр за підтримки Волинської обласної державної адміністрації.

Захід продемонстрував шлях дитини від першого гуртка до наукового дослідження. Понад 40 учасників із різних областей України були об’єднані в дев’ять команд, які працювали над покращенням своїх наукових проєктів. Хакатон став для юних науковців майданчиком розвитку та модернізації своїх проєктів, дав змогу продемонструвати їх практичне втілення в конкретні справи соціальної дії. Учасники набували досвіду застосування здобутих знань для вдосконалення власних наукових розробок. Їм допомагали ментори: професійні екологи, фізики, біологи, хіміки, бізнесмени.

Фестиваль засвідчив, що в сучасних умовах позашкільна освіта забезпечує дітям доступ до наукових, культурних, духовних надбань за межами шкільної програми, що сприяють формуванню компетентностей особистості як здатності реалізовувати себе на основі знань, вмінь, навичок, цінностей і спрямовують учнівську молодь на практико орієнтовану діяльність.

Всеукраїнський юннатівський природоохоронний рух «Зелена естафета»

Всеукраїнський юннатівський природоохоронний рух «Зелена естафета» запроваджений для поширення практичної природоохоронної роботи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти, залучення учнівської молоді до оздоровлення стану довкілля, формування

життєвих компетентностей особистості у контексті ідей сталого розвитку суспільства.

Основними завданнями є:

- проведення робіт з упорядкування та створення нових зелених зон;
- спостереження і дослідження екологічного стану довкілля;
- формування екологічної культури дітей і молоді;
- відродження українських природоохоронних традицій.

22–24 травня 2018 р. Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді спільно з Комунальним закладом «Черкаський обласний центр роботи з обдарованими дітьми Черкаської обласної ради» за підтримки Українського товариства охорони природи був проведений фінальний етап Всеукраїнського юннатівського природоохоронного руху «Зелена естафета».

Учасниками стали команди закладів загальної середньої та позашкільної освіти – переможці обласних етапів юннатівського природоохоронного руху «Зелена естафета».

Відповідно до програми естафети відбулися творчі звіти команд за напрямками:

- Практична природоохоронна робота з покращення стану довкілля.
- Природоохоронна просвіта (діяльність і заходи до міжнародного Дня Землі, Дня Довкілля, Дня охорони навколишнього середовища, робота юнацьких секцій охорони природи).
- Природоохоронна освіта (робота на екологічних стежках, територіях природно-заповідного фонду, в учнівських лісництвах тощо).

Також були проведені індивідуальні змагання на звання кращого природоохоронця з моніторингу навколишнього природного середовища під орудою викладачів Черкаського державного технологічного університету, складання тестових завдань кожним учасником фіналу.

Очікувані результати: формування екологічної компетентності учасників заходу в процесі природоохоронної та пропагандистської діяльності.

Всеукраїнський конкурс «Скажи: «Пластику – Ні! Зеленому майбутньому – ТАК!» - 2018

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді підтримав ініціативу Благодійної організації «Благодійний фонд

Лелекера» щодо започаткування щорічного конкурсу «Скажи: «Пластику – Ні! Зеленому майбутньому – ТАК!» - 2018.

Метою конкурсу є розвиток екологічної самоосвіти, формування екологічної культури у підростаючого покоління, підтримка і розвиток еко-волонтерства, формування взаємозв'язку між діями екологічного спрямування, громадянською активністю та благодійністю.

Завдання конкурсу:

- розкриття творчого потенціалу дітей і молоді;
- усвідомлення особистого внеску у вирішення екологічних і соціальних проблем;
- підвищення інтересу учнівської молоді до професій еколого-біологічного профілю;
- формування почуття емпатії, справедливості, відповідальності за свої дії.

Учасниками конкурсу є вихованці закладів дошкільної, позашкільної та учні загальної середньої освіти.

Очікувані результати: формування екодружнього стилю життя підростаючого покоління, відмова від придбання виробів із пластику, використання лише екологічно безпечної упаковки.

Конкурс «Гуманне ставлення до тварин»

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з Благодійною організацією «Благодійний фонд «Щаслива лапа» проведено конкурс «Гуманне ставлення до тварин» серед учнів 7–11 класів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Мета - популяризація та пропедевтика гуманного ставлення до тварин у суспільстві, насамперед, серед учнівської молоді.

Завдання – розробити соціальну рекламу (фото- і відеоформат) на одну із запропонованих тем: «Тварини це – насамперед відповідальність, а потім вже насолода, радість (відповідальність господарів тварин)», «По твоєму ставленню до собаки я дізнаюся, що ти за людина (А. Боссе)» (допомога безпритульним тваринам), «Собака має бути не в кожному домі, але у кожної собаки має бути дім (заклик забирати тварин з притулків)».

Очікувані результати: формування гуманного ставлення до тварин у дітей і молоді, набуття практичних навичок в етичному ставленні до тварин, поповнення корпусу волонтерів з числа учасників конкурсу.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Розвиток позашкільної освіти в умовах децентралізації

З метою визначення нового формату функціонування системи позашкільної освіти, збереження її мережі в умовах децентралізації та стратегії розвитку, виконуючи своє статутне завдання як координаційно-методичного центру позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку в Україні, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України 11 травня 2018 р. за участю представників Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, голів об'єднаних територіальних громад, директорів обласних еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів) провів розширену Всеукраїнську раду «Позашкільна освіта в умовах децентралізації».

Обговорювалися питання:

- розгляд перспектив розвитку позашкільної освіти в умовах реформування системи освіти, децентралізації та суспільних викликів;
- збереження та розвиток мережі закладів позашкільної освіти в умовах децентралізації;
- шляхи співпраці органів влади, освітніх, наукових і громадських організацій у вирішенні нагальних проблем позашкільної освіти;
- матеріально-технічне забезпечення та фінансування позашкільної освіти;
- взаємодія інститутів громадянського суспільства і закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку;
- позашкільна освіта: призначення й доступність у найближчій перспективі.

Участь в обговоренні питань ради взяли Красняков Є. В., головний консультант Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти; Пилипенко В. П., перший заступник голови партії «Відродження», кандидат юридичних наук, народний депутат України; Петренко О. В., голова правління Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання (УМАКО) «Сузір'я», народний депутат України III і IV скликання.

Очікувані результати: в умовах децентралізації в Україні, посилення ролі громади і місцевої влади зміцнішає тристороння співпраця закладів позашкільної освіти, місцевої влади і громадськості у розвитку позашкільної освіти.

Толока позашкільників

У 2018 році започатковано *проект професійного розвитку - толока позашкільників* за темою: «Особистісна зрілість управлінця закладу позашкільної освіти в умовах освітніх трансформацій».

«Толока позашкільників» - альтернативна форма підвищення кваліфікації для освітян у міжкурсний період, організована на засадах партнерської взаємодії, діалогу, дискусій, обговорення, ділових ігор тощо.

Учасники: керівники і методисти закладів позашкільної освіти, викладачі і методисти ІППО, методисти методичних центрів (кабінетів) із різних регіонів України.

Програма заходу включає проведення експертної сесії «Актуальні питання розвитку позашкільної освіти», практичного заняття «Особистісна зрілість управлінця позашкільного закладу в умовах освітніх трансформацій» (модератор: Світлана Баранова, кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії соціально-психологічних технологій Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, психотерапевт-наставник за методом кататимно-імагінативної психотерапії, доцент Міжнародного Товариства кататимного переживання образів (МТКПО, Німеччина); квесту «У пошуках козацьких скарбів» (модератор: Ірина Шкільна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України); дискусійного майданчику «Що нового в НУШ?» (модератор: Ольга Просіна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії освіти дорослих ЦППО УМО НАПН України).

Очікувані результати: становлення особистості управлінця як професіонала високого класу, громадянина суспільства, ініціативного, винахідливого керівника закладу позашкільної освіти, здатного творчо підходити до складних проблемних ситуацій в умовах системних змін.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності керівників гуртків аграрного профілю

Технологію формування електронних інформаційних ресурсів, створення електронної бібліотеки та архіву відкритого доступу опанували керівники гуртків аграрного профілю на семінарі-практикумі «*Національні і світові інформаційні ресурси із сільськогосподарської та лісогосподарської тематики. Нові моделі наукових комунікацій та професійного спілкування*». Співробітники

Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України ознайомили учасників з інноваційними напрямками роботи структурних підрозділів бібліотеки, інформаційною діяльністю, інтеграцією й глобалізацією бібліотечних інформаційних ресурсів. Педагоги освоїли технології он-лайн-форм обслуговування користувачів бібліотеки, обговорили можливості створення спільних проектів

Очікувані результати: здатність оперувати інформаційними ресурсами мережі Інтернет ННСБ НААН України, володіння навичками роботи з базами даних та бібліотечними ресурсами он-лайн, здатність застосовувати комп'ютерні технології з метою вдосконалення професійної діяльності.

Модернізація змісту навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль

Надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист МОН від 11.06.2018 № 1/11-6201) Збірнику навчальних програм еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль (загальна редакція Вербицького В. В.).

Модернізація змісту і технологій реалізації навчальних програм еколого-біологічного профілю спрямована на формування компетентностей здобувачів позашкільної освіти, цінностей і настанов сталого природозберігаючого розвитку, забезпечення об'єктивної інформації про можливості освітньо-професійних траєкторій в АПК, популяризації іміджу біологічної та аграрної освіти, створення простору професійних проб.

Загальною метою оновлених навчальних програм є формування ключових компетентностей особистості, створення умов для творчої самореалізації і професійного самовизначення молоді засобами біологічної освіти. Програми збірника об'єднані загальною ідеологією надання якісної позашкільної освіти на засадах формування у дітей та молоді ноосферного мислення в умовах постіндустріального суспільства. Акцент у навчальних програмах зміщується з області знань в область особистого ставлення і ціннісних орієнтацій. Серед компетентностей у позашкільній еколого-біологічній освіті основна увага має приділятися пізнавальній, практичній, творчій і соціальній компетентностям.

Великий педагогічний колоквіум

З метою широкого суспільного обговорення інноваційних тенденцій у методиці навчання біології в закладах загальної середньої

освіти започатковано щорічне проведення «Великого педагогічного колоквиуму».

Програмою Колоквиуму передбачено:

- обговорення шляхів модернізації методики викладання біології в школі з урахуванням змісту нових начальних програм;
- майстер-класи з авторських методик викладання біології.

Очікувані результати: упровадження інновацій в методики викладання біології в освітній процес.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Освітній проект «Агроклас»

На початку 2017/2018 н.р. у Національному еколого-натуралістичному центрі Міністерства освіти і науки України відкрито учнівський «Агроклас» за підтримки компанії Syngenta. Освітній проект «Агроклас» - модернізований навчальний клас, оснащений необхідним технічним і лабораторним обладнанням для проведення занять за агрономічним напрямом для учнів середнього і старшого шкільного віку.

Основні напрями роботи «Агрокласу» включають: підготовку учнів до практичної та науково-дослідницької роботи в галузі сільського господарства, ознайомлення із сучасними технологіями вирощування сільськогосподарських культур. Передбачається проведення занять з екології та агроекології для учнів закладів загальної середньої та позашкільної освіти України, практичних і лабораторних занять для учнів аграрного відділення Всеукраїнської природничої школи НЕНЦ, навчальної практики студентів аграрних і педагогічних вишів України.

Завдяки підтримці Syngenta придбано проектор і ноутбуки, агрономічне приладдя - тестери для визначення температури і вологості ґрунту й показників сонячного випромінювання, прилади для демонстрування та дослідження всмоктування води коренем рослини. Білоцерківський діагностичний центр компанії надав лабораторні матеріали й лабораторне обладнання для проведення навчально-дослідної роботи: мікроскопи, сахариметр-поляриметр, призначений для вимірювання концентрації сахарози в розчинах, інше приладдя.

НОВАЦІ В ПОЗАШКІЛІ ХЕРСОНЩИНИ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Вітренко Е. В., директор,
Мудрак Т. О., заступник директора
Херсонського обласного центру еколого-
натуралістичної творчості учнівської молоді*

В умовах реформування освіти України основним завданням освітнього процесу є формування компетентностей, що сприяють успішній самореалізації особистості в житті, навчанні та праці. Однією з ключових компетентностей визначено «Екологічна грамотність і здорове життя», що передбачає формування в учнівської молоді умінь розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя. В результаті такої організації освітнього процесу учні мають стати свідомими, відповідальними суб'єктами освіти, спроможними спланувати та реалізувати проект власного життєвого шляху, спираючись на екологічні цінності та усвідомлення своєї місії у період екологічної кризи.

У Херсонській області провідну роль у вирішенні означених питань відіграють позашкільні заклади еколого-натуралістичного спрямування, при цьому вирішуються наступні актуальні задачі: організація якісного, сучасного та актуального освітнього простору, що функціонує за екологічними принципами з урахуванням середовищного підходу; виконання соціального запиту на екологічно активну і компетентну особистість; досягнення цілісності та неперервності еколого-виховного впливу на особистість.

З метою підвищення ефективності формування екологічної свідомості учнівської молоді в області запроваджуються інновації.

Організація дослідно-експериментальної роботи

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 13.05.2014 № 581 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради (далі – Центр) за темою «Екологізація дослідницької діяльності учнівської молоді у взаємодії

позашкільного навчального закладу з об'єктами природно-заповідного фонду» в період з січня 2016 р. по березень 2018 року проводився III (формувальний) етап дослідно-експериментальної роботи.

За звітний період педагогічним колективом Центру проводилася робота з визначення рівня сформованості екологічної свідомості вихованців позашкільного навчального закладу на початку формувального етапу експерименту; обґрунтування організаційно-педагогічних умов підвищення ефективності екологізації дослідницької діяльності вихованців у співпраці позашкільного навчального закладу і об'єктів природно-заповідного фонду; впровадження форм і методів фронтальної, групової та індивідуальної пошуково-дослідницької роботи на заповідних територіях; визначення рівня сформованості екологічної свідомості вихованців позашкільного навчального закладу в кінці формувального етапу експерименту.

Всебічну підтримку та науковий супровід перебігу експериментальної роботи надає науковий керівник Пустовіт Наталія Афанасіївна – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри методології освіти для сталого розвитку Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України.

3 квітня 2018 року у м. Києві на засіданні комісії з питань інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи з проблем виховання, розвитку дітей та учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України було представлено звіт про завершення III етапу. Його схвалено та прийнято цілком, без зауважень. Педагогічні працівники закладу продовжують роботу та розпочинають виконання завдань IV (узагальнювального) етапу дослідницько-експериментальної роботи.

Нові форми проведення обласних заходів

Основною метою масових заходів еколого-натуралістичного спрямування є виховання в учнівської молоді дбайливого ставлення до природи рідного краю. Тому, в області триває пошук нових та більш ефективних форм і методів їх проведення.

Акція «Найстаріші дерева Херсонщини»

Враховуючи актуальність завдання з розвитку національної екологічної мережі, ситуацію, що склалася в галузі лісового господарства на Херсонщині Центр разом з кафедрою ботаніки факультету біології, географії та екології Херсонського державного

університету з жовтня 2017 по березень 2018 року провів обласну акцію «Найстаріші дерева Херсонщини» в рамках Всеукраїнського конкурсу «Парки – легені міст і сіл». 20 квітня 2018 року проведено урочистий захід, з підведення підсумків та нагородження переможців і учасників Акції на базі кафедри ботаніки Херсонського державного університету.

Під час реалізації програми проведено майстер-клас з визначення параметрів дерев (парк «Херсонська фортеця»); екскурсія по кафедрі ботаніки, профорієнтаційна робота, конкурс-виставка фотографій «Краса та велич дерев Херсонщини». В ході пленарного засідання виступили науковці університету, професори Пилипенко І.О., Мойсієнко І.І., Ходосовцевим О.Є., директор еколого-натуралістичного Центру Вітренко Е.В., учні та вихованці позашкільних закладів області, що стали переможцями акції.

На завершення заходу відбулося урочисте вручення дипломів і подарунків всім учасникам і переможцям акції, а також переможцям фотовиставки.

Таким чином, досвід співпраці та пізнання демонструє, що кожна людина може долучитися до природоохоронної та дослідницької роботи й зробити посильний вклад у спільну справу збереження довкілля.

Акція «Збережемо родючість рідної землі»

З метою залучення учнівської молоді до дослідницької та природоохоронної роботи щодо захисту, збереження та відновлення родючості ґрунтів Херсонщини, пошуку шляхів отримання якісної екологічно-чистої сільськогосподарської продукції, виховання дбайливого ставлення до природних ресурсів рідного краю, у лютому 2018 року Центр, разом з громадською організацією «Асоціація органічного землеробства» розпочав проведення обласної акції «Збережемо родючість рідної землі».

Захід організовано за підтримки директора НВП «Інститут «ТЕКМАШ», академіка Інженерної академії України, кандидата технічних наук Осипенка Сергія Борисовича, який надав для учасників Акції органічний біопрепарат Біо-гель та методичні матеріали.

Завдання акції:

- сприяння розвитку дослідницької і експериментальної роботи в галузі сільського господарства в закладах освіти області;
- виявлення та розповсюдження кращого досвіду, традицій, нових напрямків в організації роботи на НДЗД, власних присадибних та фермерських господарств;
- активне впровадження дослідництва в галузі захисту, збереження та відновлення родючості ґрунтів Херсонщини;

- ознайомлення учнів з сучасними технологіями вирощування екологічно-чистої сільськогосподарської продукції;
- підтримка творчої праці педпрацівників, підвищення їх майстерності та популяризації творчих здобутків у галузі дослідництва;
- популяризація позашкільної освіти та екологічного руху в Херсонській області.

У жовтні 2018 року для учасників Акції та їх керівників передбачається проведення підсумкової дитячої конференції, нагородження переможців в рамках обласного зльоту учнівських виробничих бригад та трудових аграрних об'єднань.

Нові форми роботи під час обласних експедицій

З 18 по 22 червня 2018 року на базі біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф. Е. Фальц-Фейна було проведено щорічну обласну наукову експедицію «Дослідження біорізноманіття Біосферного заповідника «Асканія-Нова» імені Ф. Е. Фальц-Фейна».

Щороку цей захід проводиться Центром з метою залучення учнівської молоді Херсонської області до пошуково-дослідної, практичної природоохоронної роботи, підвищення рівня екологічних знань. Учасниками були 15 юннатів Голопристанського, Білозерського, Великоолександрівського, Новотроїцького районів, міст Каховки, Нової Каховки, Херсона. Робота проводилася як на території біосферного заповідника, так і в екосистемах напруженого антропогенного впливу. В програмі експедиції визначена змістовна екологічна лінія: природне степове ядро – буферні зони заповідної території – екосистеми з інтенсивним антропогенним впливом.

Дослідницька робота проводилася переважно на аутоекологічному рівні, але з елементами дем- та синекології, що відображено в темах різних форм роботи та послідовності їх опанування. Основними у програмі заходу стали принципи науковості, доступності та природовідповідальності. Разом з навчально-дослідницькою складовою, в програмі експедиції реалізовано виховний аспект діяльності: формування екологічної культури та національної самосвідомості, розвиток індивідуальних якостей особистості. Так, на велику подяку всім співробітникам заповідника діти підготували та продемонструвати танцювальний флеш-моб, заспівали Гімн України та козацькі пісні. Таким чином, протягом чотирьох днів діти отримали ґрунтовні знання з історії заповідника, дізналися про його екологічні, ботанічні, зоологічні особливості. Найважливіший результат, що досягли організатори заходу - формування в учнів екологічної свідомості та усвідомлення дітьми цінності й унікальності природи біосферного заповідника.

Нові форми надання екологічної освіти

Контактний міні-зоопарк на базі Каховської станції юних натуралістів

Починаючи з 2017 року, інтенсивно відбуваються зміни відповідно до нового плану розвитку станції юних натуралістів Каховської міської ради (далі – Станція). Значних змін зазнав адміністративно-педагогічний склад – до роботи залучено 7 молодих спеціалістів, при цьому залишилися працювати й досвідчені педагоги. Зміцнюється матеріально-технічна база – здійснено ремонти приміщень, огорожі, вольєрів, басейнів для тварин. Придбано нову оргтехніку для проведення масових заходів; закуплено клітки, терморегулятори та інше обладнання для тварин.

За ініціативи педагогічних працівників Станції був розроблений проект «Створення контактного міні-зоопарку на базі Каховської міської станції юних натуралістів» та розміщено його на «Платформі реалізації ідей для покращення твого міста» офіційного сайту «Бюджет участі міста Каховка».

Головна мета контактного міні-зоопарку – створення інтерактивного освітнього майданчика для проведення занять гуртків, де діти зможуть безпосередньо спілкуватися з тваринами, годувати їх, брати на руки. Але це не все... У Каховці існує Центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів, для яких спілкування, тісний контакт з тваринами є дуже важливим фактором соціалізації.

Вже зараз зоологічна лабораторія закладу налічує більше 40 видів тварин, серед яких ссавці: єнотоподібні собаки, перуанська коза, нутрії, лисиця, шиншили, пацюки (сфінкс, дамбо, хаски), хом'яки, дегу, піщанки, їжаки, кролі, морські свинки. Також представлено багато видів птахів, плазунів, земноводних та риб.

В результаті відкритого голосування проект набрав найбільшу кількість голосів й розпочато його фінансування з бюджету міста Каховки.

Контактний міні-зоопарк у Каховці стане інтерактивною освітньою платформою у подоланні жорстокості та безвідповідального ставлення до тварин. Спілкування з мешканцями міні зоопарку дасть змогу кожній людині стати відповідальним і добрим до тварин.

Школа еколідерів

Інноваційна діяльність Станції спрямована на активну тематичну взаємодію з творчими, культурними, науковими, громадянськими спільнотами міста Каховки, співпрацю дорослих і дітей.

Зміна соціально-економічних відносин та освітнього законодавства, потреби дітей та їхніх батьків, суспільства та бізнесу вимагають нових поглядів і підходів до організації навчально-виховного процесу Станції.

Під час навчання в школі Станції діти значно поглиблюють знання з екологічного права, ознайомлюються з роботою громадських об'єднань, навчаються конструктивно спілкуватися з однодумцями, відстоювати ідеї збереження довкілля, розвивати свій лідерський потенціал. Навчання через практику, через активну участь – важливі інструменти для становлення особистості юнната, який прагне бути успішним, адже успіх завжди підсилює жагу до діяльності.

За 2017-2018 навчальний рік «Школа еколідерів» розробила і впровадила 10 масштабних проектів. Найбільш вдалимими з них є «Зоо-шоу» на базі ЗОШ №5, «В пошуках скарбів Чеширського кота», участь у ярмарку до Дня міста, «Обнимательный» патруль до Дня закоханих, Привітальна акція до Дня 8 Березня, Святкова програма до Дня народження «Універмагу», «Школа правознавців», Виставка-конкурс «Домівка для тваринки».

Задля ефективного втілення в навчально-виховний процес закладу нових форм і методів роботи з підростаючою молоддю Станція плідно співпрацює з громадськими організаціями, ініціативними групами, відділом у справах молоді та спорту та відділом освіти Каховської міської ради, Каховським центром надання правової допомоги задля розвитку екологічного молодіжного руху.

Таким чином, робота з пошуку та втілення в навчальну практику інновацій щодо формування екологічних компетентностей учнівської молоді - це крок до подолання глобальної екологічної кризи та сходінка до удосконалення особистості через екологізацію життя.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МІСЦЕ ЕКОКВЕСТУ В НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

Цибульська І.Ф., методист Ківерцівського районного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

У Ківерцівському районному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді активно використовуються в освітньому процесі елементи квесту як інноваційної ігрової технології (під час проведення гурткових занять, екскурсій, масових заходів, організації дозвілля вихованців у канікулярний час). Квест дозволяє розвивати активне пізнання на заняттях гуртків, сприяє розвитку мислення, формуванню дослідницьких навичок. Діти засвоюють нові знання і закріплюють наявні у природному середовищі, вчаться застосовувати отриманні знання на практиці.

У формі квесту та з використанням його елементів на різних етапах проводяться заняття для вихованців гуртків. Наприклад, заняття гуртка «Юні друзі природи» молодшого шкільного віку проходять у вигляді екоквесту при вивченні тем: «Сезонні зміни в природі», «Різноманітність рослинного світу. Роль та значення рослин у природі», «Лікарські рослини своєї місцевості», «Рослини – первоцвіти. Ранньоквітучі весняні рослини та їх охорона». Вихованці гуртка «Основи екологічних знань» засвоюють знання про різноманітність рослинного світу, дендрофлору своєї місцевості під час проведення екоквесту у дендропарку. Елементи квесту активно використовуються і під час проведення занять гуртка «Юні квітникарі». Гуртківці в ігровій формі ознайомлюються з квітково-декоративними рослинами своєї місцевості на прикладі рослин, що зростають на квітниках.

Елементи квесту використовуються і при проведенні масових заходів з вихованцями. Екологічний квест «Пізнаємо світ природи, граючи» був проведений для учасників районної літньої школи лідера, що проходила на базі закладу. Кожна команда отримала індивідуальні завдання. Пожвавлення та цікавість викликали у дітей виконання практичних завдань квесту. Адже, тільки за умови правильної відповіді на запитання команда могла приступати до виконання наступного завдання. Завдання для команд були розміщені безпосередньо на природних об'єктах в дендропарку, на ділянці лікарських рослин, в

саду. Підведення підсумків екоквесту відбулось у фітовітальні «Материнка» за чашкою запашного та цілющого чаю з рослин, вирощених юннатами на ділянці лікарських рослин екологічного центру.

Використання квесту, як інноваційної ігрової технології дозволяє стимулювати розвиток пізнавального інтересу до природничих дисциплін, розширити кругозір вихованців, сприяти розвитку їх логічного та асоціативного мислення, активізувати пам'ять, виховувати любов і дбайливе ставлення до природи.

ТЕХНОЛОГІЯ ТЕПЛИХ ГРЯДОК ПРИ ВИРОЩУВАННІ РОСЛИН

Сподарик С. О., завідувач інструктивно-методичного відділу Волинського обласного еколого-натуралістичного центру

Унікальна технологія вирощування овочевих, плодово-ягідних і сидеративних культур на теплих грядках. Важлива особливість даної технології та її основна функція полягає у забезпеченні повноцінним живленням рослин за рахунок використання сил і законів природи. Технологія теплих грядок належить Розуму Володимиру Микитовичу, члену Клубу органічного землеробства із Тернопільщини. Слід відмітити, що дана технологія, яка має статус винаходу, отримала тисячі прихильників серед власників присадибних ділянок як в Україні, так і за її межами.

Саме це і привернуло нашу увагу та спонукало запровадити дану технологію вирощування рослин на навчально-дослідних ділянках Центру.

Схема городньої теплої грядки. Ділянку землі ми поділили газонно-лучними доріжками, шириною 60-70 см, на окремі грядки. Найтепліша грядка, шириною 1,2 м, це два ряди гребенів землі, шириною 30-35 см та висотою до 15 см, розділених клиноподібним рівчаком. У рівчак ми закладали органіку (гілки дерев, щоб утворилась повітряна подушка, скошену траву, іншу мульчу). Так допоки рівчак не наповниться доверху. На його місці згодом утвориться органічна доріжка. Гребені землі засадили городиною: цибулею, морквою, буряком. Газонно-лучні доріжки засіяли злаковими травами. Вони будуть виконувати роль постачальника мульчі, а також забезпечать малий біоценоз всієї ділянки.

Суть технології в тому, що у теплих грядках ми готуємо ґрунтову біоту. А вона вже сама, без участі людини, забезпечить повноцінне живлення всіх рослин, що ростуть на грядці.

Як результат передбачаємо подвійний урожай, екологічно-чисту продукцію, здорове довкілля, у два рази менше затрат.

ТРЕНІНГ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Сподарик С. О., завідувач інструктивно-методичного відділу Волинського обласного еколого-натуралістичного центру

Сьогодення вимагає розвитку активного пізнання, коли дитина під керівництвом вчителя розвиває свої можливості до самостійного навчання, використовуючи різні джерела знань. Тому педагоги-позашкільники у постійному пошуку нових форм і методів роботи. А це потребує високого професіоналізму і великого бажання стати «тим, хто виховує характер». Враховуючи це, методична робота повинна здійснюватися через збагачення та підвищення ефективності традиційних та впровадження нових активних форм методичної роботи.

Досить дієвою формою є проведення тренінгових занять для педагогів. Тренінги, у структурі методичної роботи, проводимо з метою моделювання певних нестандартних рішень в тій чи іншій ситуації, їх аналізу та вибору оптимальних варіантів. Таку форму роботи широко використовуємо при проведенні семінарів, практикумів, методичних рад, на засіданнях школи молодого педагога. Сам тренінг – це особлива колективна форма діяльності, в якій задіяний особистий досвід учасників. Він допомагає здобувати нові знання та розкривати потенційні можливості досягнення успіху у професійній діяльності.

Тренер, практичний психолог Центру Гринь Ю.В., підготувала та провела ряд тренінгів, пов'язаних із професійною діяльністю: «Емоційна стабільність, як важлива складова професійної діяльності», «Стрес. Причини виникнення та подолання». Вони дали можливість учасникам проаналізувати свій емоційний стан та ознайомились із методами подолання стресових навантажень у професійній діяльності

Досить популярними є тренінги національно-патріотичного спрямування «Ти у серці моїм, Україно!», «В єдності наша сила», які дають можливість виявити здібності учасників, поділитись власним досвідом, стимулювати внутрішні сили до саморозвитку та самовиховання, розвивати життєво активну позицію громадянина України.

Кожен педагог Центру, який є учасником тренінгу, в подальшому використовує його елементи у роботі із дітьми.

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ ЦЕНТРУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Ковальчук В. М., директор Маневицького районного Центру творчості дітей та юнацтва

Маневицький районний Центр творчості дітей та юнацтва, працюючи у соціально-культурній, пізнавально-краєзнавчій, освітній та екологічній сферах, доповнює шкільну освіту та створює позитивне виховне середовище для учня, вихованця. Прийшовши до нас, кожен вихованець має відчувати себе «своєю», частинкою великої, дружної, позитивної родини незалежно від того, з якого середовища він походить. Кожна дитина має досягнути успіху.

Є три основні стратегії нововведень у роботі закладу.

Стратегія локальних змін - раціоналізація, оновлення окремих ланок діяльності (наприклад, програмного забезпечення мережі гуртків, секцій, творчих об'єднань тощо).

В умовах нашого Центру це - модернізація освітнього процесу. Використання на заняттях комплексного підходу до здобуття знань (вокал, хореографія, дослідження, спостереження, театральне мистецтво. Ведеться моніторинг, пошук шляхів для більш повного застосування в закладі позашкільної освіти відповідних програм, їх адаптація до наших умов (діяльність учнівських лісництв, вокального ансамблю, танцювального колектив, художньої студії). Це освіта на основі життєвих навичок, яка підтримує основні права людини, що включені до Конвенції про права дитини, незалежно від виду творчої діяльності (школа раннього розвитку «Пролісок»);

Стратегія модульних змін - реалізація кількох комплексних нововведень одночасно на різних рівнях: навчальному, виховному, організаційному.

Це співпраця гуртків різного спрямування.

Народознавча тематика органічно введена у структуру гуртків декоративно-прикладного напрямку, еколого-натуралістичного та туристсько-краєзнавчого напрямків.

Стратегія системних змін - докорінна реконструкція закладу, його ланок, змісту й організації, діяльності, мети та завдань, технології тощо.

Це перспектива для педагогічного колективу нашого закладу позашкільної освіти в умовах децентралізації.

Системна робота над проектами різних напрямків, в тому числі міжнародних грантів.

Організація роботи літнього мовного табору «Веселка» з короткотривалим перебуванням дітей, де основу роботи склали теми екології, здорового харчування, спорту, туризму з елементами хореографії, мистецтва та музики.

Серед нетрадиційних форм проведення занять особливе місце займають інтегровані заняття та виховні заходи, які стимулюють різноманітні форми творчої співпраці гуртківців.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

НОВАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ОБЛАСНОГО ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Головченко Л. Ю., директор Чернівецького
обласного центру еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді*

Доброю традицією педагогічного колективу Чернівецького ОЦЕНТУМ є творча співпраця з кафедрою екології та біомоніторингу Інституту біології, хімії та біоресурсів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та загальноосвітніми навчальними закладами області, в рамках якої з 2012 по 2017 роки був реалізований проект «Етноекологічні особливості та дослідження екологічного стану Буковини». В даному проекті поєднались навчання, екологічна просвіта, наукові дослідження та безпосередня участь у вирішенні наріжних екологічних проблем краю.

У 2017 р. співпраця продовжилася проектом «Біомоніторинг та біоремедіація садових агроценозів» для вчителів біології, екології та основ садівництва, працівників закладів позашкільної освіти Заставнівського, Сокирянського, Хотинського, Кельменецького, Новоселицького районів та міста Чернівці. Цьогоріч розпочався новий проект – «Моніторинг втрати бджіл на соціально-екологічному градієнті Чернівецької області», започаткований науковцями кафедр

екології та біомоніторингу і молекулярної біології та генетики Інституту біології, хімії та біоресурсів ЧНУ імені Юрія Федьковича та членами організації ГО АВПБ «Буковинський бджоляр» в рамках міжнародного проекту «Моніторинг успішності зимівлі бджолиних колоній (Coloss)». Національним координатором міжнародного проекту в Україні є професор кафедри екології та біомоніторингу д.б.н. М. М. Федоряк. Тематика проекту надзвичайно актуальна, його учасники досліджують причини загибелі бджолосімей, розпаду колоній, можливості запобігання колапсу та ефективного лікування бджіл.

У 2017-2018 н. р. започатковано регулярне проведення майстер-класів та семінарів «Екскурсійна педагогіка в позашкільній та позакласній роботі еколога-натуралістичного напрямку» на базах заповідних територій області. Вони спрямовані на те, щоб педагоги, керуючись метою та завданнями «Нової української школи» щодо виховання у підростаючого покоління екологічно грамотної поведінки, вміли розвинути любов до природи рідного краю та патріотизм. В ході майстер-класу його учасники знайомляться з різними аспектами проведення занять природничого спрямування у природі, організацією флористичних і фауністичних досліджень тощо.

Перший майстер-клас був організований нашим закладом спільно з Національним природним парком «Хотинський» і Хотинською гімназією Хотинської міської ради на території НПП «Хотинський». Другий – на території НПП «Вижницький».

Накопичений досвід педагогів позашкільця та працівників НПП свідчить про важливість застосування різних форм співпраці науковців та педагогів у справі збереження довкілля та екологізації освіти.

Серед найважливіших завдань освіти – формування сучасної навчально-методичної бази. Педагоги Чернівецького ОЦЕНТУМ постійно працюють над оновленням програмно-методичного забезпечення навчального процесу. Впродовж останніх років розроблено та успішно апробовано низку авторських програм для наймолодших вихованців («Світ навколо тебе», «Природа крізь призму англійської мови») і юннатів середнього та старшого віку («Основи фенології», «Ботаніка», «Зоологія», «Екологія», «Індивідуальна робота еколога-біологічного напрямку з обдарованими дітьми»). Для успішного опанування навчального матеріалу впродовж останніх років розроблені навчальні й навчально-методичні посібники, вісім з яких отримали призові місця на всеукраїнському етапі Всеукраїнського конкурсу науково-методичних розробок та віртуальних ресурсів з еколога-натуралістичного напрямку позашкільної освіти:

- Кузьмінська В.В., Хлус Л.М. Людина і довкілля: Навчальний посібник. – Чернівці, 2017. – 116 с. (II місце);
- Хлус Л.М., Кузьмінська В.В. У світі тварин: Навчальний посібник. – Чернівці, 2017. – 173 с. (I місце);
- Кузьмінська В.В. Використання активних форм навчання в гуртках еколого-натуралістичного профілю (Навчально-методичний посібник для керівників гуртків еколого-натуралістичного профілю). – Чернівці, 2015. – 96 с. (I місце);
- Хлус Л.М., Череватов В.Ф. Зоологія: навчальний посібник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2014. – 116 с. (II місце);
- Кузьмінська В.В., Жук О.Г. Світ рослин: Навчальний посібник. – Чернівці, 2014. – 88 с. (III місце);
- Жук О.Г. – Впровадження методів національного виховання в творчу і навчально-виховну діяльність гуртків еколого-натуралістичного напрямку: методичні рекомендації. – Чернівці, 2014. (I місце);
- Кузьмінська В.В. Основи здоров'я для дошкільників (розробки занять). – Чернівці, 2014. – 124 с. (II місце);
- Кузьмінська В.В. Навчально-розважальна гра «Лісовий лабіринт». – Чернівці, 2014. – 16 с. (III місце).

Ефективною формою виховання екологічної свідомості, патріотизму та громадської активності є залучення дітей і учнівської молоді до дослідницької роботи. У 2017-2018 навчальному році цьому напрямку і надалі приділялася значна увага. Результати досліджень наші вихованці представляють на престижних всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Надзвичайно важливо, що юні натуралісти набувають досвіду роботи в команді, мають можливість поспілкуватись між собою, обмінятись ідеями, познайомитись та попрацювати з професіоналами. Цьому сприяла участь у I Всеукраїнському молодіжному еко-хакатоні «Нові технологічні рішення для сталого розвитку довкілля» – конкурсі на визначення кращих екологічних проектів, технічних та інженерних рішень. Серед 40 учасників фіналу, які репрезентували 15 областей України, п'ятеро представляли Чернівецьку область, зокрема, і Чернівецький ОЦЕНТУМ. За результатами змагання юні науковці Буковини вибороли друге та два третіх місця; ще двоє отримали дипломи фіналістів очного етапу, а КЗ ЧОЦЕНТУМ – вимпел активного учасника заходу.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛЛІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НОВАЦІЙ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Воробей В. Ф., директор,
Мороз Є. П., методист Рівненської
обласної станції юних натуралістів*

Ідея втілення інноваційних технологій в управлінську, методичну та навчально-виховну діяльність передбачає досягнення мети високоякісної позашкільної освіти, тобто освіти конкурентноздатної, спроможної забезпечити кожній людині умови для творчого розвитку, самореалізації та самоутвердження у різних соціальних сферах.

У комунальному закладі «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради у навчально-виховному процесі впроваджуються інноваційні технології.

І. ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

1.1. Здоров'язберігаючі технології в молодіжному середовищі

Утвердження загальнолюдських цінностей, збереження здоров'я учнівської молоді є винятково актуальною проблемою сьогодення. Враховуючи збільшення кількості випадків відсторонення учнівської молоді від здорового способу життя, збереження та зміцнення морального, фізичного та психічного здоров'я молоді, формування основ здорового способу життя є одним із пріоритетних завдань закладів освіти.

Тобто навчальний заклад сьогодні має створити оптимальні умови для збереження та зміцнення здоров'я учасників навчально-виховного процесу, зокрема, і для забезпечення масової профілактики захворювань на ВІЛ/СНІД та туберкульоз.

У цьому контексті найважливішими завданнями сучасного педагога є поєднання рухового і статичного навантаження, створення емоційно сприятливої атмосфери навчання, формування в учнів усвідомлення цінності здоров'я та життя, навичок безпечної поведінки, культивування здоров'я.

Для досягнення найбільш дієвих результатів з профілактики захворювань застосовуємо такі методи:

- Формуємо у вихованців мотивацію щодо дбайливого ставлення до життя і здоров'я - за схемою «знання-уміння-ставлення-життєві навички», шляхом впровадження відповідних виховних проєктів та модулів.
- Проводимо заняття – тренінги, що є обов'язковою умовою реалізації навчання на основі розвитку життєвих навичок.
- Використовуємо елементи інноваційних технологій навчання при проведенні практичних занять.
- Формуємо здоровий спосіб життя, навички вільного орієнтування у природному, техногенному, побутовому, соціальному середовищі та вміння надавати собі та оточуючим першу медичну допомогу.
- Залучаємо до співпраці батьків і громадськість щодо проблем туберкульозу, СНІДу, попередження наркотичної залежності, асоціальної поведінки молоді та інших через практичні заняття, проведені у вигляді конференцій, зустрічей, акцій, „Круглих столів” тощо.
- Проводимо заходи, які сприяють пропаганді здорового способу життя.

Серед активних та дієвих форм роботи є впровадження виховних проєктів та спецкурсів «Майстерня здоров'я», «Вчимося бути здоровими», «Кроками здоров'я». Особливої уваги заслуговує навчальний модуль «За здоровий спосіб життя».

Впроваджуємо в практику проведення конкурсів на кращу мультимедійну презентацію з тем «Туберкульозу – ні!», «ВІЛ/СНІД очима підлітків», «Діти і наркоманія», випускаємо стіннівки, плакати, малюнки «Здоровим бути здорово», беремо участь у акції милосердя «Простягни руку допомоги хворій дитині».

Звичайно, вирішення проблеми збереження здоров'я дітей та підлітків потребує спільної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості.

Однак, особливе місце та відповідальність в оздоровчій діяльності відводиться освітній системі, яка повинна й має, як всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язберігаючим.

1.2. Проєкт «Вчимося всіма відчуттями»

У медицині офіційно існує термін «квітотерапія» під яким розуміють позитивний вплив живого спілкування з квітковими рослинами на хвору людину. Будучи хворим, великий Жан Жак Руссо говорив своїм друзям, щоб ті, коли він не матиме надії на одужання, винесли його на квітучі луки, бо був певен, що йому там стане легше.

Усі навчальні кабінети Станції прикрашають кімнатні рослини. Вони надають унікальну можливість спілкуватися з природою в будь-який час року. Кімнатні рослини не тільки є частиною інтер'єру, але і сприяють оздоровленню атмосфери, очищенню повітря.

Куточок «Вчимося всіма відчуттями», це сучасна форма квіткового дизайну, створена з кімнатних рослин, яка привертає до себе увагу в усі пори року. Квіткові рослини тут згруповано відповідно до дії на різні види чуттів.

Галявина пахоців «Вчимося всіма відчуттями» може стати і головною прикрасою будь-якої рекреації, допоможе змінити сталі форми поведінки дитини в природі, спілкуватися з нею, забезпечити гармонію між фізичним та емоційним станом.

На заняттях гуртів широко використовується такий метод запобігання гострим респіраторним захворюванням як ароматерапія. Тобто, в період підвищеної активності вірусів, що викликають респіраторні захворювання (осінь-зима) керівники гуртків на звичайних заняттях використовують аромалампи з ефірними оліями сосни, ялівцю, евкаліпта тощо. У такий нескладний спосіб педагогам вдається значно знизити захворюваність дітей.

1.3. Сучасна форма квіткового дизайну на прикладі створення проекту «Сад пахоців»

Всім нам добре відомо, про зв'язок між організмом і довкіллям, у тому числі і чуттєве сприйняття краси навколишнього світу, регулюється нервовою системою.

«Сад пахоців» представлений пряно-ароматичними і ефіроолійними рослинами, які акліматизовані і вирощуються в нашому регіоні.

Висаджено рослини відповідно до умовної класифікації:

- гостро-гіркі із слабким ароматом (гірчиця, хрін);
- гіркі з різким пряним запахом (хміль, гісоп, лепеха);
- з сильним, але не гострим солодкуватим ароматом і слабким пряним смаком (коріандр, любисток, буркун);
- із слабким тонким пряним ароматом (кмин, чабер, майоран, барбарис);
- з різко індивідуальними властивостями (м'ята, аніс, шавлія, фенхель, кріп, часник, цибуля).

Діти вчаться прислухатися до співу птахів та відчувати пахоці трав, прохолоду води, сухість піску.

Одну ділянку від одної відділяють доріжки, які мають різне покриття: цеглу, гравій, хвою, шишки, пісок, кору дерева чи просто землю.

Проходячи босоніж по доріжках, вихованці вчаться розпізнавати на дотик і порівнювати різні поверхні.

Естетично створений «Сад пахощів» може бути справжньою прикрасою території.

Для цього необхідно:

- під час розміщення рослин особливу увагу звернути на підбір їх видового складу;
- врахувати термін квітування кожного виду;
- детально вивчити вимоги до світла;
- знати декоративні якості;
- необхідно врахувати, що на невеликій території рослини краще висаджувати групами;
- кращими термінами для висаджування рослин в саду є кінець серпня – початок вересня коли більшість з них закінчують своє квітування і ріст (для багаторічних), квітень – (для однорічних).

Створення «Саду пахощів» - необмежена можливість творчості і науковості.

Створюючи «Сад пахощів», ми:

- поглиблюємо екологічні знання;
- формуємо екологічну культуру, екологічне мислення і свідомість, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної й унікальної цінності;
- навчаємо досліджувати природні і кліматичні умови;
- розвиваємо уміння приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища;
- покращуємо природоохоронну роботу - вирішуємо справи, спрямовані на поліпшення природного середовища.

Отже, «Сад пахощів» може стати головною прикрасою декоративної частини саду, парку чи будь-якої території. Він прекрасно гармонує з газоном, брукованими поверхнями, водоймою, будівлями

II. МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

2.1. Збереження і зміцнення здоров'я педагога

Здоров'я педагога є необхідною умовою його активної життєдіяльності, самореалізації, розвитку творчого потенціалу. Воно позначається на здоров'ї учнів і на результатах всієї навчально-виховної роботи. Стан здоров'я педагога впливає на учнів на всіх рівнях: емоційно-психологічному, біоенергетичному, інформаційному, виховному.

Завдання: адміністрації закладу сформуванню переконання в необхідності турбуватися про здоров'я своє і оточуючих; створити умови для оволодіння вміннями і навичками, завдяки яким людина здатна підтримати здоров'я; розкрити негативний вплив на здоров'я людини шкідливих звичок, навчити умінню відмовлятися від них; створити в закладах освіти умови для збереження і зміцнення здоров'я дітей і педагогів; запровадити систему моніторингу та діагностики сформованості культури здоров'я в навчальних закладах.

Формування, збереження й зміцнення здоров'я дітей і дорослих громадян України – одна з актуальних проблем нашого суспільства.

Тому проблема збереження і зміцнення здоров'я педагога повинна бути однією з пріоритетних у сфері його життєвих і фахових інтересів. Складовими цієї роботи є:

- підвищення обізнаності вчителів з питань збереження і зміцнення їхнього власного здоров'я; допомога у формуванні психологічного захисту від стресу, при потребі, у подоланні наслідків стресових ситуацій, усуненні синдрому емоційного згорання;
- профілактика педагогічних криз і допомога в усуненні їх наслідків;
- допомога в усуненні невротичних і психосоматичних розладів особистості педагога, гармонізації його особистості;
- робота зі створення сприятливого психологічного клімату у педагогічному колективі;
- співпраця з адміністрацією навчального закладу з метою створення безпечного освітнього середовища у закладі.

Навчання педагогічного колективу з впровадження здоров'язберігаючих технологій здійснюється на педрадах, на семінарах, а також засіданнях методоб'єднань, де можуть розглядатися такі питання, як «Виховання відповідального ставлення до свого здоров'я», «Індивідуальна робота на заняттях», 2 Використання

здоров'язберігаючих технологій в навчально-виховному процесі»; «Роль учасників освітнього процесу в формуванні культури здоров'я».

2.2. Упровадження віртуальних форм роботи у методичній діяльності

Упровадження віртуальних форм роботи створює реальні можливості побудови відкритої системи безперервної освіти, а оптимальний доступ до необхідної інформації у будь-який час робить пізнавальну діяльність педагогів більш ефективною.

Використання он-лайн взаємодії дозволяє організувати науково-методичний простір для педагогів, створює оптимальний доступ до необхідної інформації, оперативно забезпечує необхідну методичну допомогу молодим педагогам, дає можливість досвідченим поділитися досвідом роботи.

Інформаційно-комунікаційні технології відкривають величезні можливості для комунікації в рамках он-лайн взаємодії: зникає потреба у одночасній присутності педагогів в одному місці; мають вільний доступ до спільних ресурсів у інформаційному просторі; стають доступними досягнення окремих педагогів для усієї освітянської спільноти; з'явилась можливість ведення та підтримки електронного документообігу, доступності всіх нормативних документів; можна проводити дистанційні наради, семінари, конкурси; спрощується процедура проведення моніторингу якості освіти, методичної діяльності.

Діяльність сайту комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради забезпечує:

- інформування педагогічних працівників та й усіх відвідувачів про діяльність освітніх установ і закладу зокрема;
- ознайомлення з нормативно-правовими актами, науково-методичними, практичними матеріалами з досвіду роботи; запровадження проектів, програм, акцій, конкурсів тощо;
- інформаційний супровід дослідно-експериментальної роботи, інноваційної, моніторингової діяльності у системі методичної роботи;
- презентація досягнень системи освіти міста, області в цілому та учасників навчально-виховного процесу зокрема;
- оперативне ознайомлення громадськості з різними аспектами та напрямками методичної діяльності установи;
- створення умов для інтерактивної взаємодії учасників навчально-виховного процесу, соціальних партнерів

методичної служби, громадських організацій та зацікавлених осіб на основі використання можливостей Інтернет;

- виявлення і підтримка перспективних інноваційних освітніх педагогічних проектів та ініціатив;
- здійснення обміну передовим педагогічним досвідом;
- підвищення ефективності діяльності шляхом організації різних форм дистанційного навчання засобами сайту (форум, чат, вебінар, інтернет-конференція тощо);
- стимулювання творчої активності та самореалізації учасників навчально-виховного процесу.

Саме на сайті здійснюються різні види моніторингу, інформаційний супровід та методичний супровід упровадження інновацій.

Через віртуальні форми роботи можна проводити:

- віртуальну діагностику;
- дистанційне інформування, консультування, спілкування;
- віртуальні конкурси, Інтернет-голосування, флеш-моби.

III. УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

3.1. Управління розвитком професійної компетентності педагога шляхом моніторингових досліджень

Стратегічне управління сучасним закладом позашкільної освіти не можливе без рішень і дій щодо визначення та реалізації не лише пріоритетних, а усіх напрямів її розвитку, прогнозованого реверсного руху від теперішнього до майбутнього і, навпаки, – бачення розвитку закладу у широкому діапазоні.

Це породжує такі специфічні вимоги до системи управління навчальним закладом, як необхідність створення у ній підсистеми управління розвитком професійної компетентності педагога шляхом моніторингових досліджень.

Моніторингове дослідження, яке проводиться у нашому закладі, передбачає вивчення професійно-фахової компетентності педагога, його творчого потенціалу, професійно-особистісних якостей, результатів атестації, логічної послідовності та наступності викладання, якості педагогічної продукції педагога: роздаткового матеріалу, розробок занять тощо. Такий підхід забезпечує реалізацію основних ідей педагогічного проектування – поліфункціональної педагогічної діяльності.

Для проектування моделі методичної роботи ми використовуємо результати діяльності педагогів за певними напрямками, а саме:

- підвищення ефективності та результативності діяльності методичних об'єднань у навчальному закладі;
- відстеження динаміки якості навчальних послуг, які надають окремі методичні об'єднання та навчальний заклад, відповідно до потреб учнів та батьків;
- визначення рівня готовності педагога до впровадження інновацій, доцільності та ефективності різноманітних педагогічних технологій, які використовуються у навчально-виховному процесі.

Результати моніторингових досліджень заносяться до особистої методичної картки педагога та є основою для визначення його рейтингу за вищезазначеними напрямами.

Основним вектором моніторингових досліджень у системі методичної роботи є моніторинг рівня професійної компетентності педагога, побудований як безперервний процес науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного спостереження за станом і розвитком професійної компетентності, багаторівнева система діагностичних процедур, проведених з використанням кількісних методик, що максимально об'єктивно відслідковують якісні показники об'єкту моніторингу. Для себе ми виділили основні завдання моніторингу професійної компетентності педагогів:

- здобуття достовірної інформації про процес та рівень професійної компетентності педагогів;
- вироблення коригувальної програми, яка сприятиме оптимальному розвитку професійної компетентності педагогів на основі прогнозу можливих змін;
- подальше відстеження реальних змін у розвитку професійної компетентності педагогів на основі коригувальної програми.

На основі моніторингу рівня професійної компетентності педагогів та психолого-педагогічної діяльності розвитку особистості дитини ми виходимо на проектування педагогічної діяльності, що передбачає наукову організацію педагогічної праці та використання освітніх інформаційно-комунікаційних технологій, розроблення індивідуальної траєкторії підготовки особистості педагога до інноваційної діяльності та створення моделі рівня реалізації внутрішньої системи підготовки вчителя до інноваційної діяльності. На основі моніторингових досліджень ми отримуємо інформацію про розвиток об'єктів педагогічного моніторингу, яка являє собою базу даних для проектування стратегічних завдань методичної роботи у

закладі, що базується на індивідуально-диференційному підході в умовах модернізації змісту освіти.

На нашу думку, система роботи у даному напрямі сприяє ефективному вирішенню актуальних загально-педагогічних проблем у сучасному закладі позашкільної освіти:

- перехід від оцінювання параметрів професійної компетентності педагогів до проектування індивідуальних маршрутів, спрямованих на саморозвиток;
- підвищення мотивації самоосвітньої діяльності;
- спрямованість системи роботи на розвиток компетентностей вихованця, його пізнавальної сфери, особистісних якостей;
- забезпечення ефективності управлінських рішень: адміністрація – педагог – учень.

Моніторинг дозволяє актуалізувати потребу педагогів у професійно-особистісному самовдосконаленні, формувати нові професійні потреби, стимулювати впровадження результатів у систему підвищення кваліфікації на практиці.

Системно збудована моніторингова процедура реалізується як у курсовій, так міжкурсів підготовці педагога, тим самим забезпечує перехід від стихійних механізмів розвитку його професійної компетентності до свідомого керованого і самокерованого процесу.

На сучасному етапі розвитку освіти національним пріоритетом є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому, актуальною є проблема їх раціонального використання у навчально-виховному процесі. Досвід показує, що вирішення цієї проблеми можливе через зміну професіограми педагога та компонентів його професійної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Обласна програма національного виховання учнівської молоді Рівненщини на 2008-2020 роки (Схвалена розпорядженням голови Рівненської облдержадміністрації 09.02.2008 №42 і затверджена рішенням Рівненської обласної ради 29.02.2008 №695). – Рівне, 2008
2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі / // Здоров'я та фізична культура. - 2006. - №8.
3. Вакарчук І. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів : Тези доповіді Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука / Іван Вакарчук // Освіта. - 2009. - 24 червня - 1 липня.

4. Горблюк М. Й. Змінюємо підходи в організації роботи з педагогічними кадрами . // Завуч. - 2011. - № 17-18.
5. Литвинен Г. М., Вернидуб О. М Рекомендації щодо організації і проведення методичної роботи з педагогічними кадрами. Книга методиста : довідково-методичне видання / - Х. - Торгсін, 2006.
6. Кремень В. Інноваційність і освіта // Позакласний час. - 2009. - № 11-12. - С. 36-38.
7. Ніколаєнко С. Управління якістю і доступністю освіти - запорука інноваційного розвитку України // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2007. - № 6. - С. 27-31.
8. Рябова З. В. Науковий підхід до створення системи моніторингу в загальноосвітньому навчальному закладі [Текст] // Практика управління закладом освіти. – 2006. – №6.
9. Сидорова О. В. Оновлення змісту й форм методичної роботи в інноваційному просторі освітнього округу // Управління школою. - 2008. - № 29. - С. 24-31.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛЛІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Ярмошук М.А., директор Запорізького
обласного центру еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді*

Один з напрямів інноваційної діяльності Центру – партнерство із закладами вищої освіти та громадськими об'єднаннями – основа комплексного навчання і виховання обдарованої молоді. Запорізький обласний еколого-натуралістичний центр плідно співпрацює з викладачами Запорізького національного університету, Мелітопольського державного педагогічного університету, Таврійського державного аграрного технологічного університету, Бердянського державного педагогічного університету, Запорізької державної інженерної академії, Запорізького державного медичного університету, Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, науковими співробітниками Обласного краєзнавчого музею, Національного заповідника «Хортиця»,

Українським Товариством охорони птахів, Всеукраїнською екологічною лігою тощо

Так, наприклад, під керівництвом науковців школярі вивчають флору о. Хортиця, досліджують ареали розповсюдження рідкісних видів рослин, їх здатність до самовідновлення; знайомляться з видами, стійкими до дії промислових викидів, рослини-індикатори забруднення ґрунту і повітря. Багато років старшокласники разом з науковцями займаються дослідженням стану байрачних лісів о. Хортиця, тварин степового Придніпров'я.

Цікавою формою зацікавленості школярів до позашкільної освіти, розвитку у школярів творчого та науково-естетичного потенціалу є сумісна робота гуртківців зі студентами і співробітниками кафедри садово-паркового господарства та генетики рослин біологічного факультету Запорізького національного університету по впровадженню елементів квіткового дизайну інтер'єру, підготовці конкурсних робіт по створенню флораріумів за авторською методикою викладача ЗНУ.

За ініціативою Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації з метою навчання, виховання і підтримки обдарованої учнівської молоді на базі вищого навчального закладу «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради два роки поспіль працює обласна літня школа МАН, одним з напрямків якої є хіміко-біологічний, що охоплює 20 учнів – майбутніх хіміків та біологів.

Викладачі Запорізького національного університету, Запорізького державного медичного університету, Запорізької державної інженерної академії залучаються до роботи в школі, де проводять інтерактивні лекції, практичні заняття, польову біологічну практику, яка має велике значення в озброєнні слухачів практичними навичками дослідницько-експериментальної діяльності в природі.

Старшокласники отримують багато нових знань та неоціненний досвід практичної роботи, які допомагають школярам реалізувати свою мрію щодо вступу до обраного закладу вищої освіти країни.

Протягом 2017 – 2018 н. р. значна увага ЗОЦЕНТУМ приділялась організації роботи гуртків в школах, що розташовані в об'єднаних територіальних громадах. Так, наприклад, педагоги, які є керівниками гуртків ЗОЦЕНТУМ, ведуть моніторингові спостереження і дослідження мережі таких природних об'єктів: Приазовського Національного парку, Зеленої та Лисої гір, заплави річки Берди, коси Обіточної на узбережжі Азовського моря.

Цікавою формою роботи є також проведення майстер-класів «Ветеринарна безпека» для батьків вихованців гуртків. Під час таких занять діти молодших груп спільно з батьками засвоюють навички

догляду за домашніми і кімнатними тваринами, отримують навички визначення ознак хвороб домашніх і кімнатних тварин та шляхи захисту здоров'я дітей від спілкування з тваринами.

Педагогічний колектив Центру, постійно вивчаючи теоретичні аспекти різноманітних новітніх освітніх технологій, впроваджує їх в практику своєї роботи, а саме: метод кейс-стаді; метод ТВВЗ (теорія вирішення винахідницьких завдань); метод тренінгів.

Так, психологічною службою ЗОЦЕНТУМ запроваджено цикл психофізичних тренінгів для профорієнтації гуртківців.

Під час групових занять психолога з вихованцями відбувається аналіз різноманітних виробничих технологій, фізичних рухів, психологічних умінь, характерних для професій (особливо пов'язаних з сільським господарством, квітникарством, садово-парковим ландшафтом тощо).

З метою формування нової творчої особистості педагогічний колектив Центру постійно працює над подальшим розвитком системи пошуку, розвитку та підтримки юних талантів, впровадження нестандартних методів роботи з дітьми з особливими потребами.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛЛІ КІРОВОГРАДЩИНИ

НОВАЦІЇ КІРОВОГРАДСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Поркуян О. В., директор Кіровоградського
обласного центру еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді*

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

***Відкриття гуртків еколого-натуралістичного спрямування на
базах опорних шкіл Кіровоградської області.*** У 2017-2018
навчальному році педагогічний колектив ОЦЕНТУМ, виконуючи
завдання державної політики в галузі освіти, з метою підвищення якості
та забезпечення доступності позашкільної освіти незалежно від віку,
здібностей і уподобань дітей та учнівської молоді, працював над
розширенням мережі творчих учнівських об'єднань. На базах опорних

шкіл Знам'янського, Долинського, Добровеличківського, Компаніївського, Новоукраїнського, Олександрійського, Олександрівського та Маловисківського районів працювали 11 творчих учнівських об'єднань еколого-натуралістичного спрямування. Це сприяло створенню умов для надання дітям сільської місцевості рівних можливостей отримувати якісну позашкільну освіту.

Творчі учнівські об'єднання працювали під керівництвом досвідчених педагогів на основі підписання угоди про співпрацю між обласним позашкільним закладом та опорною школою. Згідно угоди ОЦЕНТУМ здійснював методичний супровід роботи гуртків, а адміністрація школи створювала належні умови для проведення занять, сприяла відвідуванню їх учнями та здійснювала контролюючі функції.

Співпраця. На сучасному етапі, щоб вирішити завдання, які стоять перед позашкільною освітою, перспективною формою діяльності позашкільних закладів є соціальне партнерство. Основна мета комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» щодо організації ефективного співробітництва – це забезпечення відкритості його соціокультурному довкіллю; розвиток партнерської взаємодії з різними соціальними інституціями у навчанні, вихованні та соціалізації учнів.

В 2017-2018 навчальному році колектив Кіровоградського ОЦЕНТУМ продовжував активну співпрацю із вищими навчальними закладами області, державними, громадськими, науковими організаціями, управліннями. Слід зазначити, що значна увага приділялася співпраці з органами управлінням освітою об'єднаних територіальних громад. Для координації роботи з даного напрямку були активізовані виїзні семінари-практикуми та оновлений сайт обласного закладу.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Виїзна педагогічна рада. З метою підвищення якості позашкільної освіти шляхом оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання, впровадження компетентності підходу інноваційних та здоров'язберігаючих технологій, підвищення рівня професійної компетентності педагогів педагогічний колектив ОЦЕНТУМ проводить спільні методичні заходи з позашкільними закладами області. Так, у 2017-2018 навчальному році на базі Світловодської міської станції юних натуралістів відбулась виїзна педагогічна рада з теми: «Якість освіти в сучасному позашкільному навчальному закладі: соціальне замовлення, шляхи удосконалення».

У ході педради було обговорено низку питань щодо покращення якості освіти в сучасному позашкільному навчальному закладі, а саме: методичний сервіс позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного спрямування та професійна компетентність педагога позашкільного навчального закладу еколого-натуралістичного спрямування. Також учасники ради ознайомилися з досвідом роботи керівників гуртків комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» та Світловодської станції юних натуралістів.

За підсумками педради були прийняті відповідні пропозиції та рекомендації.

Тренінг. З метою формування педагога-професіонала, здатного продуктивно реалізовувати інноваційні педагогічні технології, в ОЦЕНТУМ працює методичне об'єднання керівників гуртків еколого-натуралістичного напрямку, на засіданнях якого використовуються різноманітні педагогічні технології. Одним з ефективним прийомів методичної роботи є використання елементів тренінгу. Тренінг – це метод навчання, оснований на активній взаємодії учасників між собою та самотійному пошуку способів вирішення проблемних питань.

Один з тренінгів, який ми проводимо на методоб'єднанні, є «Професійна компетентність педагога».

Його метою є активізація творчого потенціалу педагогічних працівників; стимулювання бажання керівників гуртків підвищувати свій фаховий рівень; забезпечення умов вільного спілкування та створення позитивного мікроклімату в колективі.

Завдання: ознайомити педагогів із поняттям «професійна компетентність», визначити ключові компоненти професійної компетентності педагогічних працівників; допомогти в організації професійного самовдосконалення та самоосвіти; розкрити шляхи самореалізації особистості педагогів.

Час тренінгу: 1 година. Тренінгова група: 12 осіб.

Структура тренінгу: вступ, знайомство, інформаційні повідомлення «Особливості професійної спрямованості особистості педагога» та «Професійна компетентність керівника гуртка», вправа «Чарівне дерево» (учасники на аркушах записують основні характеристики компетентного педагога та зачитують свої висловлювання), вправа «Оплески» (тренер по черзі зачитує твердження, зміст яких повинен відповідати позитивним якостям та ознакам керівника гуртка, а всі присутні їм аплодують), вправа «Крок до успіху» (тренер роздає учасникам картки та пропонує записати ті риси, ознаки, якості, характеристики, яких, на їхню думку, їм не вистачає і яких вони прагнуть набути аби стати більш успішними у

роботі), підведення підсумків заняття «Поле вражень» (учасники діляться враженнями від заходу).

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Екологічний квест. Для більшості вихованців проблемним є засвоєння великого обсягу інформації, яка, на їх думку, не завжди їм потрібна. Упровадження інноваційних технологій та методик навчання і виховання сприяє різнобічному розвитку гуртківців, зацікавленості вихованців і викладачів. Однією з таких методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її аналізу, систематизувати та вирішувати поставлені задачі, є квест. Саме він дозволяє розвивати активне пізнання на заняттях, сприяє розвитку мислення, допомагає долати проблеми та труднощі, а саме: вирішити, розплутати, придумати, уміти застосовувати свої знання на практиці у нестандартних ситуаціях, тобто актуалізувати знання, вчить мислити логічно, розвиває інтерактивні здібності.

Педагогічними працівниками комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» було організовано та проведено екологічний квест, метою якого було ознайомити гуртківців з різноманіттям природи Кіровоградщини, спонукати до вивчення рослинного та тваринного світу; залучити школярів до практичної діяльності з розв'язанням проблем навколишнього середовища місцевого значення; формувати у школярів екологічну культуру, віру в свої сили та сприяти виробленню активної життєвої позиції, прагнення до здійснення громадянських дій; виховання наполегливого прагнення до активної охорони та відновлення навколишнього природного середовища.

Проектні технології. Педагогічні працівники комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» активно застосовують у освітньому процесі проектні технології як інноваційні методи навчання.

Освітній проект «Добро починається з тебе»

Мета: набуття вихованцями додаткових знань з орнітології і певних навичок ведення спостереження та досліджень за птахами у природі, сприйняття світу, як цілісної системи, відповідальності за збереження біологічного різноманіття на Землі.

Етапи реалізації проекту:

I етап – робота у групах та індивідуально (вивчення біологічних особливостей птахів, їх розмноження і розвиток; з'ясували місце та роль птахів у екосистемах);

II етап – практична робота (виготовлення годівничок та штучних гніздівель; заготівля кормів і підгодівля птахів узимку);

III етап – проведення досліджень «Поширення популяції білого лелеки на території мікрорайону Лелеківський м. Кропивницького», «Дослідження лебедя-шипуну на річці Інгул та її притоках».

IV – участь у природоохоронних акціях «Птах року», «Годівничка», «День зустрічі птахів» та інші.

Після закінчення реалізації проекту у вихованців мають сформуватися думка про власну причетність до справи охорони природи.

НОВАЦІ В ПОЗАШКІЛЛІ ЧЕРНІГІВЩИНИ

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРО-СТВОРЮВАЛЬНОЇ ПОЗИЦІЇ У ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

Трегубова Л. А., директор Чернігівської обласної станції юних натуралістів

У динамічних умовах сьогодення виникла потреба пошуку таких методик, парадигм виховання особистості, які б ефективно сприяли розкриттю творчих джерел життєвих сил дитини на духовно-гуманістичних засадах виховання, допомагали формуванню культуро-створювальної позиції вихованців як вихідної світоглядної умови розвитку її внутрішньо-особистісного світу. Власне це і зумовило проведення дослідно-експериментальної роботи на базі комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» (наказ Міністерства освіти і науки України від 11.08.2014 № 923).

Результатом формування культуро-створювальної позиції вихованців має стати культуро-створювальна компетентність, яку в сучасних вітчизняних педагогічних дослідженнях визначають як одну з базових у вихованні молоді в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (наприклад, в наукових доробках І. Беха).

Формування культуро-створювальної позиції вихованців під час освітнього процесу в ОБЛСЮН

Формування культуро-створювальної позиції вихованців забезпечується цілеспрямованим процесом, орієнтованим на вироблення культури поведінки дітей, яка має соціальне і психолого-педагогічне значення; на засвоєння моральних принципів і правил культури поведінки, розвиток моральних форм спілкування, формування суспільних відносин та вдосконалення способу життя, суспільно-етичних норм, що характеризують ставлення школярів до Батьківщини, народу, його традицій, суспільно корисної праці і національного багатства, природи, самоосвіти та самовиховання, до батьків.

Формування культуро-створювальної позиції гуртківців у закладі освіти розглядається як цілісна педагогічна система, яка заснована на загальнолюдських цінностях, русі захисту прав особистості, гуманізмі, творчому розвитку особистості, поширенні наукового знання і передових технологій, взаємозбагаченні національних культур, екологічному ставленні до життя й навколишнього середовища.

Основними системостворюючими елементами процесу формування культуро-створювальної позиції є: вихованець (його потреби, мотиви, інтереси, переконання та ідеали), мета його діяльності; педагог (його виховна, спрямовуюча, координуюча, контролююча діяльність).

Метою вироблення культуро-створювальної позиції є формування екологічно вихованої особистості, а саме: формування моральної свідомості, моральних почуттів і поведінки, таких найважливіших моральних якостей особистості, як патріотизм, колективізм, гуманізм, відповідальне ставлення до праці, людей праці, довкілля і свідомо дисципліна. Завдання досягаються за рахунок вирішення конкретних виховних, навчальних та розвивальних цілей. При цьому на перший план висувається необхідність розробки теоретичних основ цілісності освітнього процесу стосовно таких категорій, як зміст, методи та організація навчання. Вирішення вказаних завдань потребує звернення до фундаментальних джерел освіти, розгляд її як частини культури, культуро-відповідної системи, культуро-утворювального процесу.

При побудові змісту освіти і виховання культуро-створювальний підхід розцінюється як реалізація гуманістичного становлення у розумінні соціальної функції людини, яка передбачає включення у контекст змісту навчально-виховного процесу позашкільного навчального закладу культури у різних її проявах.

Результатом культуро-створювальної спрямованості змісту освіти і виховання у позашкільному навчальному закладі еколого-натуралістичного профілю виступає становлення людини, готової до

гуманістичного орієнтованого вибору, яка володіє багатофункціональними компетенціями.

Методична діяльність ОБЛСЮН

щодо формування культуро-створювальної позиції вихованців

Основним завданням підготовки педагогічних кадрів до формування культуро-створювальної позиції у вихованців позашкільного навчального закладу є забезпечення підвищення рівня кваліфікації педагогічних працівників з даної проблеми, яке відбувається шляхом проведення семінарів, круглих столів, педагогічних читань на базі КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів».

Підготовка кадрів щодо реалізації Концепції щодо формування культуро-створювальної позиції вихованців передбачає:

- теоретичну підготовку (введення обов'язкового навчального спецкурсу для всіх категорій педагогічних кадрів «Формування культуро-створювальної позиції», який забезпечує засвоєння інноваційних педагогічних технологій виховання і навчання та системи управління цим процесом);
- підвищення кваліфікації керівників гуртків з формування культуро-створювальної позиції вихованців станції та впровадження у діяльність ОБЛСЮН сучасних форм і методів роботи;
- розробку та впровадження моделі формування культуро-створювальної позиції вихованців, навчально-методичних матеріалів для проведення занять;
- збір, узагальнення та системний аналіз досягнень з питання формування культуро-створювальної позиції гуртківців;
- забезпечення навчально-методичною літературою і нормативно-правовою документацією;
- активного використання засобів масової інформації та інших джерел для пропаганди й розповсюдження інноваційних теоретичних розробок, здобутків педагогічного колективу позашкільного навчального закладу щодо формування культуро-створювальної позиції дітей.

Управлінська діяльність щодо реалізації завдань

формування культуро-створювальної позиції вихованців ОБЛСЮН

В управлінні освітньою системою беруть участь директор КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів», заступники директора, методисти, завідувачі відділами, керівники гуртків ОБЛСЮН. Кожен елемент системи формування культуро-

створювальної позиції взаємодіє з іншими елементами системи і має свої функціональні призначення. Погодження діяльності відбувається через розподіл функціональних обов'язків та прав співробітників. Управління виховним процесом орієнтовано на формування здібностей до самоуправління всіх учасників педагогічного процесу; гуманітарний характер управління, що передбачає залучення до аналізу ситуації, постановку проблеми, ухвалення управлінських рішень всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, використання аналітичних для рефлексії і експертних процедур в управлінні. Адміністративне управління здійснює директор позашкільного навчального закладу.

Основною функцією директора є координація діяльності всіх учасників освітнього процесу через педагогічну раду, методичну раду, інноваційну діяльність.

Народна мудрість говорить: «Хто сам не рухається вперед, тому важко підштовхувати інших». На цій основі на ОБЛСЮН створена модель управління інноваційною діяльністю, яка дає змогу реалізувати й вивчити практичну доцільність упровадження освітніх інновацій.

В управлінні інноваційними процесами ми застосовуємо нові принципи управління й створення при цьому відповідних умов для:

- постійної реалізації освітніх нововведень;
- надання конкурентоспроможних освітніх послуг;
- здійснення оперативного інформаційного зв'язку з усіма учасниками навчально-виховного процесу;
- допрофільну підготовку вихованців за 3-4 напрямками, їх адаптованість до швидко змінюваних вимог суспільства.

Управління інноваційною діяльністю неможливе без управління самоосвітньою діяльністю керівника гуртка, яке має чітко окреслені завдання:

- створення педагогу умов для інтелектуального, соціального й духовного розвитку, самореалізації;
- досягнення оптимальної реалізації впливу самоосвіти на розвиток особистості керівника гуртка;
- забезпечення максимальної мобілізації психічних ресурсів особистості з метою її самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 1. – Чернівці : Букрек, 2015. – 840 с.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. – Чернівці : Букрек, 2015. – 640 с.

3. Коваленко О. І. До питання соціального виховання старшокласників у сучасній школі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2005. – Вип. 8. – С.65-67.
4. Коваленко О. І. Формування соціально-моральної позиції старшокласників. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Інститут проблем виховання АПН України, Київ, 2005.
5. Лазебна О. М. Екологічне виховання підлітків // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць. Випуск 21. За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М. Б., укладач – О. В. Михайличенко. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2002. – 217с. – С. 178-181.
6. Лазебна О. М. Особливості процесу формування активної екологічної позиції школярів // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць. Випуск 24 частина 1. За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М. Б., укладач – О. В. Михайличенко. – Київ : Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2003. – 204с. – С. 95-98.
7. Організатору інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: методичний поради́к / Автори-упорядники: І. Н. Євтушенко, Ю. І. Завалевський, С. В. Кириленко, О. І. Кіян, К. В. Таранік-Ткачук. – Чернівці : Букрек, 2014. – 420 с.
8. Формування екологічно доцільної поведінки школярів : [наук.-метод. посібник] / Н. А. Пустовіт, О. О. Колонькова, О. Л. Пруцакова. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 140 с.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛЛІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ОБЛАСНА ПРИРОДНИЧА ШКОЛА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

*Педан Ю. Ф., директор
Дніпропетровського обласного еколого-
натуралістичного центру дітей та
учнівської молоді*

З 2012 року на базі комунального закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» (далі – КЗО «ОЕНЦДУМ») працює обласна заочна хіміко-біологічна школа (з 2015 року - Природнича школа учнівської молоді (далі – Школа)) для учнів 9-11 класів, які мають бажання удосконалити, поглибити, систематизувати свої знання з природничих наук.

Мета діяльності Школи: надати учнівській молоді додаткову освіту в галузі природничих наук; створити умови для всебічного інтелектуального і духовного розвитку учнів; залучити їх до науково-дослідницької діяльності; організувати оздоровлення та дозвілля учнів; сприяти усвідомленому вибору майбутньої професії.

Школа працює за секціями: біології; екології; агрономії; ветеринарії та зоотехнії; хімії; психології, соціології; сучасних біотехнологій; флористики та зеленої архітектури.

Педагоги КЗО «ОЕНЦДУМ» та вчені провідних вузів міста надають учням Школи додаткову освіту, яка сприяє якісній підготовці учнів до зовнішнього незалежного оцінювання та вступу до вищих навчальних закладів.

Форма навчання – очно-заочна: Школа працює за 2-х річною формою навчання. Навчання проводиться в аудиторіях і лабораторіях відповідно до укладених угод про співробітництво КЗО «ОЕНЦДУМ» і вищих навчальних закладів:

- Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;
- Дніпровського державного аграрно-економічного університету;
- Українського державного хіміко-технологічного університету.

Учні, які навчаються в Школі, набувають навичок лабораторних досліджень, навчаються методів оцінки, аналізу й обробки інформації; отримують поглиблені знання з предмета, що їх цікавить.

Висвітлення результатів науково-дослідницьких робіт проходить на конференціях, семінарах, на обласному конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт обласної Природничої школи.

Під час канікул молодь бере участь у комплексних еколого-краєзнавчих експедиціях, науково-просвітницьких і польових практиках в рамках програми «Вивчаємо заповідні території України», які проводяться на базі Канівського та Дніпровсько-Орільського природних заповідників, Карпатського біосферного заповідника, Миколаївського зоопарку, Запорізького дитячого ботанічного саду та інших організацій природоохоронного спрямування.

Перспективи подальшого навчання:

- учні 9-10-х класів, які на відмінно закінчили I курс навчання та показали високий рівень знань, направляються для навчання до Всеукраїнської природничої школи учнівської молоді на базі Національного еколого-натуралістичного центру (м. Київ) за рахунок бюджетних коштів КЗО «ОЕНЦДУМ»;
- проведення довузівської підготовки учнів 11 класів на базі Регіонального центру моніторингу освіти довузівської підготовки Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету відповідно до вибраного факультету за фахом навчання;
- за результатами навчання учням видається свідоцтво про позашкільну освіту з рекомендаціями до вступу до вищого навчального закладу по профілю.
- Майже 98% випускників школи стають студентами обраних факультетів вищих навчальних закладів.

**Щорічний обласний конкурс «Лелека»
(комунальний заклад освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді»)**

В 2015 році в Дніпропетровській області з метою залучення дітей та молоді до заходів з охорони білого лелеки, за ініціативи Публічного акціонерного товариства «ДТЕК ДНІПРООБЛЕНЕРГО» (далі – ПАТ), спеціалістами ПАТ, орнітологами Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та працівниками комунального закладу освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» був започаткований щорічний обласний конкурс «Лелека», для організації і проведення якого було розроблено положення, зареєстроване в Головному управлінні юстиції Дніпропетровської області.

Метою проведення Конкурсу є розширення знань учнівської молоді з наукової інформації про стан популяції білого лелеки в області, активізація громадської позиції молоді щодо збереження природи

рідного краю, розвиток естетичних відчуттів при спілкуванні з природою.

Основними завданнями Конкурсу є:

- організація спостережень за гніздами білого лелеки;
- ознайомлення учнівської молоді з річним циклом життя білого лелеки;
- дослідження кормових територій та особливостей живлення білого лелеки в умовах регіону;
- організація фенологічних спостережень за лелеками;
- візуальне та інформаційне виявлення гнізд білого лелеки, особливо тих, що розташовані на стовпах ліній електропередач.

Конкурс проводиться серед учнів і вихованців загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних та вищих навчальних закладів освіти.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Дніпровського району»)

Пріоритетний напрям роботи педагогів комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Дніпровського району» (далі Центр). Нові технології відкривають як педагогам, так і учням доступ до нових джерел інформації, підвищують ефективність роботи.

Для активного впровадження сучасних технологій Центр має відповідне матеріально-технічне забезпечення.

Впровадження комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес - це не зробити навчання комп'ютерним, а зробити навчання ефективнішим. З цією метою у закладі розроблено Програму впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес Центру, основні напрямки якої: матеріально-технічне забезпечення; програмне забезпечення; інтернет-забезпечення; кадрова підготовка; психолого-педагогічні дослідження та санітарні вимоги; якісна оцінка і методи діагностики.

Серед базових складових мережі інформаційного середовища Центру є використання мультимедійних засобів навчання, що виступають як ілюстрації основних ідей навчально-виховного матеріалу та для перевірки якості знань та навичок вихованців закладу.

Перспективним напрямом роботи з обдарованою молоддю є дистанційне навчання. Воно особливо ефективне для учнів сільської місцевості, які віддалені від Центру.

Використання інноваційних технологій відіграє велику роль в діяльності закладу та навчально-виховному процесі, сприяє розвитку

мислення, здібностей, спонукає дітей до самостійних досліджень і творчих робіт, дає можливість реалізувати себе як неординарну, креативну особистість, свої пізнавальні здібності, прагнення до самовдосконалення й самореалізації.

Організація науково-дослідницької та пошукової діяльності обдарованих учнів в навчальних закладах (комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Дніпровського району»)

Основою роботи з обдарованими дітьми повинно стати реальне знання їхніх можливостей, прогнозування потреб і моделей розвитку особистості.

Відповідно до цілей державної політики щодо підтримки здібної і талановитої молоді як найбільш актуальних для освітньої діяльності нашого закладу визначені наступні завдання:

- своєчасне виявлення творчих задатків, забезпечення психолого-педагогічної підтримки обдарованої молоді;
- створення умов для духовного, інтелектуального саморозвитку особистості учнів;
- вибір старшокласниками майбутньої професійної діяльності як єдності фізичних, соціальних закономірностей;
- інтеграція науково-дослідної роботи учнів, органічний зв'язок навчального процесу з поза навчальною діяльністю.

Важливого значення набуває системне впровадження нових інформаційних технологій:

- спеціалізовані гуртки і наукові товариства;
- природні лабораторії;
- інтернет-класи;
- проекти раціоналізаторів та винахідників;
- пробні захисти науково-дослідницьких робіт;
- вебінари;
- конкурси в он-лайн режимі;
- науково-практичні конференції;
- дистанційна форма роботи.

Пошукова робота під час експедицій по об'єктах ПЗФ Дніпропетровщини для фондів Міжшкільного екологічного музею (комунальний заклад «Дитячий екологічний центр м. Кам'янське»)

Виходячи зі стратегічних завдань Концепції національно-патріотичного виховання, в закладі приділяється особлива увага вивченню природи рідного краю. Природа є потужним засобом

виховання в дітей ціннісних ставлень, моральних якостей, насамперед національної свідомості.

З метою формування у вихованців почуття любові до природи, рідного краю у навчально-виховний процес закладу включені пізнавальні тематичні екскурсії в поле, в ліс, на берег озера чи річки, на території об'єктів природо-заповідного фонду. Під час таких екскурсій, польових експедицій учні знайомляться як з найпоширенішими видами рослин, тварин, грибів і лишайників, так і з рідкісними та червонокнижними видами місцевої флори і фауни.

Всі знахідки фіксуються за допомогою фото- і відеокамер.

Складаються інвентаризаційні та тематичні списки.

Також вихованцями Дитячого екологічного центру збирається наглядно-демонстраційний матеріал (без завдання шкоди природі) для 4-ї зали Міжшкільного екологічного музею, яка називається «Дніпропетровщина заповідна».

Експозиція зали присвячена природі Дніпропетровщини. В ній широко представлені фотографічні матеріали, вологі препарати, чучела риб, птахів, ссавців, ентомологічна колекція метеликів, гербарії різних рослинних угруповань. Окремі стенди присвячені Червоним книгам України, природному заповіднику «Дніпровсько-Орільський», Дніпровським порогам.

Працюють діорами «Скіфський степ» і «Байрачний ліс».

Використання здоров'язбережувальних технологій на екологічних стежках (комунальний заклад «Дитячий екологічний центр м. Кам'янське»)

Навчально-виховна екологічна стежка є одним з найбільш доцільних методів застосування ЗЗТ в позашкільному закладі еколого-природничого напрямку.

Навчально-виховна стежка як метод здоров'язбережувальних технологій:

- має за основу комплексний характер збереження здоров'я;
- бере до уваги більшість факторів, що впливають на здоров'я;
- активно залучає вихованців до здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу, формує в них активну позицію щодо зміцнення і збереження власного здоров'я;
- заохочує вихованців до участі в плануванні оздоровчої діяльності та аналізі виконаної роботи;
- практикує особистісно-зорієнтований стиль навчання та стосунків з вихованцями;

- формує позитивне ставлення вихованців до навчального закладу, взаємоповагу та взаєморозуміння між педагогами й вихованцями та вихованців між собою;
- залучає батьків до збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Перелік ЗЗТ, які можуть бути застосовані на маршруті навчально-виховної екологічної стежини

1. Фізичні навантаження (піший перехід, підйоми на піщані пагорби, присідання, стрибки та ін.).
2. Природні системи закалювання: сонце, повітря, вода, ґрунт.
3. Босоходіння.
4. Звукотерапія (послухати птахів, тишу, биття свого серця, плескіт води, гудіння комах).
5. Кольоротерапія (подивитися на небо, листя, сніг, траву, воду, квітучі схили).
6. Світлотерапія.
7. Трудотерапія.
8. Релаксація.
9. Ароматерапія (запахи живиці у сосновому лісі, квітучого рясту у байраках, водоростей на березі водойм, квітучих акацій, терену, бузини по схилах балок, чабрецю та полину у степу).
10. Застосування психологічного розвантаження (неформальна обстановка).
11. Адаптивна фізична культура на свіжому повітрі.
12. Елементи здорових систем харчування.
13. Колективні спортивні ігри (з м'ячем, естафети, бадмінтон та ін.).
14. Інтелектуально-розважальні ігри на тему здоров'я та ін.

Музей природи як засіб поширення екологічних знань (Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді)

З метою урізноманітнення методів і форм екологічної освіти та виховання учнів в Нікопольському міському еколого-натуралістичному центрі була створена кімната-музей охорони природи.

Матеріали для створення експозиції збираються юннатами та працівниками центру в походах по вивченню рідного краю. У 2015 році музей нараховує більше 400 експонатів, які висвітлюють різноманітність тваринного та рослинного світу степової зони Нікопольщини.

Основною формою роботи у музеї є навчально-пізнавальні екскурсії: «Птахи Нікопольщини», «Водний світ», «Особливості степової флори», «Чарівний світ комах» та інші.

На базі музею проводяться різноманітні масові заходи для дітей, молоді та педагогів, які постійно оновлюються: конференції, відкриті уроки, екологічні ігри «Еко-квест» тощо.

Новою формою роботи музею є пересувні натуралістичні виставки «Вивчаємо природу рідного краю». Завдяки роботі по створенню музею учнівська молодь залучається до вивчення та збереження видового складу тваринного та рослинного світу свого краю, активізується пошукова та науково-дослідницька робота еколого-натуралістичного спрямування, ведеться пропаганда екологічних знань серед населення міста.

Голуб'ятня

В 2004 році на подвір'ї СЮН було створено голуб'ятню. Видовий склад голуб'ятні представлений такими видами голубів: монахи крестові, павичі, миколаївські поштові, яacobіни, спортивні – всього близько 70 особин. З цього часу на СЮН ведеться робота по новому напрямку – вирощування та догляд за голубами. На сьогоднішній день налічується 16 порід декоративних, м'ясних та льотних голубів. Це дає можливість проводити заняття гуртка «Юні голубівники». Робота юннатів в обласному конкурсі досягнень юних зоологів та тваринників за темою: «Спостереження за розмноженням голубів породи ростовські кольорові (качуни) та розвитком пташенят» отримала II місце.

В недалекому майбутньому планується і селекція голубів.

Станція приймала участь в регіональній виставці голубів у 2013, 2014, 2015 роках в парку 1 травня та отримали грамоту обласного рівня.

Тема: «Навчально-виховний процес»

Зоокомплекс

На території СЮН знаходиться живий куточок, у якому розміщуються дрібні гризуни (хом'яки (джунгарські, золотисті), морські свинки, шиншили, кролі (сірі великани, декоративні), фредка, дегу) та вольєр з декоративними птахами, де мешкають цесарки, фазани (звичайні, сріблясті, золотисті), кури-бентамки (кучеряві, гудани, пухнасті), павичі.

В зоокомплекс входить також тераріум з 3 видами екзотичних тарганів, павуком-птахоїдом, червоновухими черепахами, леопардовим геконом, агамами, хамелеонами, равликами-ахатінами та вольєри для декоративних птахів, де мешкають канарки, щиглики, чижі, коноплянки, амадіни (зеброві, японські), зяблики; ряд папуги: хвилясті, папуги Крамера, нерозлучники, корели, какарики.

В зоокомплексі юннати гуртків «Юні друзі природи молодшого шкільного віку», «Юні зоологи» та «Любителі декоративних та свійських тварин» набувають практичних вмінь по догляду за тваринами, ведуть спостереження за їх ростом та розвитком.

З експонатами зоокомплексу жителі міста мають можливість ознайомитися під час святкування Дня міста та Дня захисту дітей, а саме під час виставки в дитячому парку.

В останні роки відновлюється проведення Днів юнната в школах міста – це виїзні виставки до шкіл міста, де учням надається можливість ознайомитись з експонатами живого куточку СЮН.

Протягом декількох років юннати активні учасники і переможці конкурсу «Юний дослідник». Дослідницька робота ведеться за напрямками:

- догляд та вирощування кроленят
- дослідження видового різноманіття та вирощування голубів
- годування та вирощування декоративних птахів
- годування та вирощування гризунів – мешканців живого куточка

Тема: «Навчально-виховний процес»

Аквакомплекс

В рамках конкурсу міні-грантів «Місто своїми руками» в кабінеті зоології у 2015 році було створено аквакомплекс. Він представляє собою стелажі з 6 акваріумами розмірами 70 x 40 x 30 см ємністю 80 літрів. З цього часу юннати СЮН отримали змогу працювати ще в одному напрямку – догляд та розведення акваріумних риб.

На сьогоднішній день налічується понад 20 видів риб (соми (крапчастий, синодонтис-перевертиш, кларіус, мішкозяберний),

астронотус, мечоносці, гуппі, гурами, декоративні коропа кої, скалярії (блакитна, мармурова), гурами (блакитна, золота), платідорас смугастий, цихлазони, золоті рибки та декоративні креветки. Це дає можливість проводити заняття гуртка «Юні акваріумісти», проводити спостереження, дослідження.

Юннати набувають практичних вмінь по догляду за акваріумними рибками, ведуть спостереження за їх ростом та розвитком, готуються до участі в конкурсі «Юний дослідник».

Тема: «Навчально-виховний процес»

Стелаж квітково-декоративних рослин

В кабінеті квітництва обладнано стелаж для вирощування фіалок та орхідей з люмінесцентними лампами. Висота його 2,5м, є 6 полицок, на верхніх 3-х - по одній балці з лампами, а на нижніх 3-х - по 2. Глибина полицок 50 см, довжина 1,5 м. На кожній з таких полицках добре розміщуються по 10 дорослих фіалок. Відстань між полицками 40 см. Для рясного і тривалого цвітіння рослина повинна отримувати достатньо світла протягом 10-12 годин на день. При меншому світловому дні повноцінного цвітіння домогтися не вдасться. Тому було обладнано стелажі електричним таймером, який дає змогу вмикати світло в будь-який час.

В кабінеті квітництва зібрана колекція з 70 сортів фіалок та орхідних рослин (вид - фаленопсис). Юннати займаються черенкуванням та розсаджуванням квітів, створюють проекти озеленення подвір'я.

В кабінеті працюють юннати гуртків «Флористика», «Юні квітникарі», проводяться досліді: «Укорінення черенків фіалок в різних світлових умовах»; « Вирощування сенполій в різних ґрунтових сумішах» та інші.

Тема: «Навчально-виховний процес»

Музей природи

В 1985 році силами педагогів СЮН створений музей охорони природи. Були оформлені 2 шафи – «Денні хижі птахи», «Відділ трубконосі – чайки». Трохи пізніше були привезені опудала птахів і тварин з Московського музею імені К. А. Тімірязєва. Були змонтовані ще 8 експозицій-шаф.

На сьогоднішній день фонд музею складає 70 опудал у 8 експозиціях-шафах, 3 стелажі музею хліба, 1 стелаж з виставкою виробів з вторинної сировини та 6 стендів по природоохоронній роботі юннатів і учнів шкіл.

В музеї СЮН постійно проводяться екскурсії, тематичні виставки, натуралістичні свята. Музей – місце проведення семінарів для вчителів біології та організаторів виховної роботи шкіл м. Павлограда з екологічної освіти та виховання.

В музеї охорони природи проводиться також попередній захист науково-дослідних робіт учнів слухачів МАН.

Незважаючи на те, що музею вже майже 30 років, силами дітей і працівників станції він підтримується в належному стані. Протягом року музей відвідують близько 3000 дітей.

Тема: «Навчально-виховний процес»

Екологічна стежка

В 1985 році була відкрита екологічна стежка – це унікальний куточок Вербського лісу, де поєднуються види степової, лісової та лучної флори, зустрічаються рідкісні і лікарські рослини. Стежка має довжину 1,5 км, на ній виділено 7 зупинок.

Екологічна стежка – школа природи для учнів старших класів – слухачів Малої Академії Наук і заочної природничої школи.

В рамках акції «Парки – легені міст та сіл» на території парку 1 Травня прокладена мала екологічна стежка з метою виховання екологічного мислення та світогляду, вивчення природи рідного краю.

На стежці ведеться робота по вивченню рослинності та збереженню вікових дубів – свідків історичного минулого краю.

Мала екологічна стежка має довжину 1 км, на ній виділено 4 зупинки.

Тема: «Методична діяльність»

Екологічний марафон

Найефективніший спосіб екологічного виховання та освіти школярів – практика. Ось тому така форма екологічного виховання, як «Екологічний марафон», стала традиційною у закладах освіти нашого міста. Екологічний марафон проводиться в місті з 2000 року за ініціативи міського відділу освіти та СЮН з метою екологічного виховання учнів, формування у них любові та бережливого відношення до природи. Під час марафону учні не тільки поглиблюють свої теоретичні знання з екології, але й мають можливість внести посильний практичний внесок у справу збереження природи рідного краю, покращити екологічну ситуацію.

Учасники акції: юннати СЮН та учні навчальних закладів (18 шкіл міста, ПМЛ), а це близько 9 тис дітей

Акція проводиться з 01 по 30 квітня кожного року

В школах розробляються заходи щодо проведення марафону за напрямками:

- Екологічні проблеми міста – очима дітей
- Виконання міської програми «Чисте місто»
- Участь шкіл в обласних конкурсах та акціях.
- В межах марафону кожен рік школи виконують нові завдання:
- Анкетування учнів шкіл з питань питної води
- Складання екологічної карти мікрорайону школи
- Виховні години «Натисни на сміття», «Відходи, як з ними боротися», «Вода – джерело життя»
- Конкурс екопроектів за напрямками:
 - «Екологічні проблеми міста», «Проблеми природних екосистем» та втілення їх в життя
- Конкурс проектів озеленення інтер'єру та ландшафтного дизайну

Під час проведення марафону в школах створюються екологічні бригади «Зелена хвиля», які проводять агітаційні виступи з метою пропаганди захисту рослин і тварин рідного краю та охорони навколишнього середовища. Реєстр добрих справ екологічних бригад: трудові рейди по благоустрою території школи та міста, охорона зелених насаджень, «Лісам, паркам, скверам бути чистими», операція «Дах для птаха», збір зимуючих гніздувань комах-шкідників зелених насаджень, творчий конкурс «Природа – це казка, яку треба читати серцем».

Міський конкурс «Знай, люби, бережи»

Міський конкурс «Знай, люби, бережи» традиційно проводиться в місті серед учнів 8-9 класів з метою поглиблення знань з біології, ботаніки, зоології, а також з метою залучення учнів до природоохоронної роботи.

Конкурс проводився в 2-х номінаціях «Зоологія» і «Ботаніка». Учням шкіл пропонується теоретичні та практичні завдання.

В практичному турі:

- в секції «Зоологія» учні шкіл визначали за колекціями комах-шкідників сільськогосподарських культур;
- в секції «Ботаніка» в практичному турі учні шкіл визначали по гербарію лікарські рослини нашого краю, розрізняли отруйні та їстівні гриби по малюнку.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ІННОВАЦІЇ В РОБОТІ ПРИКАРПАТСЬКИХ ЮННАТІВ

*Гудзик Т. В., директор
Івано-Франківського обласного
еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді*

Головним акцентом у роботі Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді у 2018 році стало запровадження регіональних очних заходів, під час проведення яких учнівській молоді надається можливість проявити свої знання, вміння і навички, здобуті під час занять у профільних гуртках. Цьому передувала довготривала праця методичного складу з написання навчальних програм гурткової роботи, які успішно пройшли схвалення науково-методичною радою ІППО: «Юні аграрії», «Куток живої природи», «Аматори рослинництва», «Учнівське лісництво», «Кімнатне озеленення», «Знавці лікарських рослин», «плекаємо сад», «Globe», «Юні квітникарі», «Юні бджолярі», «Водні патрулі».

Відповідно до умов проведення кожного заходу колективом закладу створена належна база: наявний куток живої природи, зібрані колекції рослин, насіння, закладено ділянку лікарських рослин, дендрарій, закладена сезонна теплиця і парник, «смачні грядки», шкілька і розсадник лісових культур тощо.

Обласний конкурс «Куток живої природи» має за мету:

- започаткування та вдосконалення діючих кутків живої природи у закладах загальної середньої та позашкільної освіти;
- активізація пізнавальної, творчої діяльності учнів;
- виховання етичного ставлення до живих істот;
- формування екологічної культури особистості.

Завдання:

- визначити кращі діючі кутки живої природи;
- виявити рівень знань учнів про біологічні особливості, утримання та догляд за мешканцями кутка живої природи: рослинами і тваринами;
- оцінити вміння та навички учнів облаштування помешкання для утримання тварин, догляду за ними, проведення спостережень і дослідницької роботи в кутку живої природи, догляду за рослинами кутка живої природи.

Програмою передбачені:

- заочний конкурс учнівських дослідницьких робіт;
- постерна презентація кутка живої природи;
- робота на етапах Конкурсу:
 - підбір видового складу рослин і тварин – мешканців кутка живої природи (із запропонованих об'єктів вибрати можливі);
 - облаштування помешкання для різних видів тварин кутка живої природи (вибрати із запропонованого необхідне оснащення для різних видів тварин);
 - правила утримання тварин і рослин кутка живої природи (виявлення вмінь і навичок годівлі, догляду, профілактики захворювань тощо).

Змагання учнівських лісництв проводяться серед учнівських лісництв з метою підвищення ефективності та якості організації роботи учнівських лісництв; активізації участі учнівської молоді в природоохоронній і дослідно-експериментальній роботі в галузі лісового господарства; спонукання до свідомого вибору майбутньої професії.

Завдання Змагання:

- підведення підсумків практичної природоохоронної, дослідницької та просвітницької роботи;
- виявлення та оцінювання рівня набутих вмінь і навичок з лісівництва.

Програмою Змагання передбачені:

- презентація діяльності учнівського лісництва та учнівської дослідницької роботи у формі постерного захисту, у якому можуть брати участь всі члени команди;
- робота на етапах Змагання:
 - I етап – визначення лісових порід за живими взірцями;
 - II етап – визначення лісових порід за взірцями насіння;
 - III етап – визначення лісових звірів та птахів за фото колекцією;
 - IV етап – практичні навички з живцювання та висівання насіння лісових порід, облаштування шкільки та розсадника.

Обласний конкурс внутрішнього озеленення приміщень закладів освіти стимулює роботу гуртків відповідного профілю, залучення учнівської молоді до роботи з вирощування та догляду за кімнатними рослинами; формування екологічної культури особистості; спонукання до свідомого вибору майбутньої професії.

Завдання Конкурсу:

- визначити рівень компетенцій учнів щодо видового складу кімнатних рослин у внутрішньому озелененні приміщень закладів освіти;
- оцінити вміння та навички з вирощування, догляду та розмноження кімнатних рослин.

Програмою Конкурсу передбачені:

- представлення практичної роботи з внутрішнього озеленення приміщень закладів освіти у формі мультимедійної презентації;
- виставка-презентація цікавих композиційних рішень у вирощуванні кімнатних рослин;
- робота на етапах Конкурсу:

I етап – визначення видових назв кімнатних рослин;

II етап – практичні способи розмноження кімнатних рослин.

Обласний конкурс з ландшафтного дизайну територій закладів освіти має за мету залучення учнівської молоді до роботи з вирощування квітково-декоративних, деревно-чагарникових рослин для озеленення територій закладів освіти та оформлення земельних ділянок за сучасними тенденціями ландшафтного дизайну; формування екологічної культури особистості; спонукання до свідомого вибору майбутньої професії.

Завдання Конкурсу:

- оцінити навички із садіння та догляду за декоративними рослинами з використанням прогресивних агротехнологій;
- виявити вміння створювати ландшафтні композиції відповідно до сучасних тенденцій в галузі озеленення територій;
- оцінити рівень компетенцій щодо видового складу декоративних рослин в зовнішньому озелененні закладів освіти.

Програмою Конкурсу передбачені:

- представлення проекту ландшафтного дизайну земельної ділянки та етапів його реалізації у формі мультимедійної презентації;
- робота на локаціях Конкурсу:

I локація – визначення видів однорічних, дворічних, багаторічних

II локація – квітково-декоративних рослин;

III локація – визначення видів декоративних кущів та дерев; основні способи розмноження найпоширеніших рослин, які використовують у ландшафтному дизайні.

Обласний марафон «Знавці лікарських рослин» стимулює роботу гуртків відповідного профілю, активізує пізнавальну творчу діяльність, спонукає до свідомого вибору майбутньої професії.

Завдання Марафону:

- виявити рівень набутих вмій та навичок з вирощування, заготівлі лікарських рослин;
- визначити вміння проведення дослідницьких робіт;
- визначити знання з практичного використання лікарської сировини.

Програмою Марафону передбачені:

- постерна презентація дослідницької роботи;
- робота учасників на етапах Марафону:

Етап 1 - визначення лікарських рослин;

Етап 2 - правила збору та заготівлі лікарських рослин;

Етап 3 - зелена аптека (вміння та навички щодо лікувальних властивостей найпоширеніших у побуті, народній медицині лікарських рослин, правил приготування відварів, настоїв тощо).

Обласний конкурс «Юні господарі землі»

Мета: розвиток мережі гуртків сільськогосподарського напрямку, задоволення потреб учнів у професійному самовизначенні, залучення їх до практичної діяльності з вирощування сільськогосподарських культур.

Завдання:

- оцінити знання про культури сільськогосподарського призначення;
- виявити вміння та навички з вирощування сільськогосподарських культур у відкритому та закритому ґрунті;
- оцінити ефективність проведеної дослідницької роботи на задану тему;
- виявити використання ефективних, ресурсощадних й екологічно безпечних технологій.

Програмою передбачається презентація учнівської дослідницької роботи на задану тему у формі постерного захисту.

Учасники презентують результати дослідницької роботи на найбільший урожай визначеної сільськогосподарської культури, вирощеної на шкільній чи власній присадибній ділянці (культура 2018 року - морква).

Команда може додатково представити результати проведення дослідницьких робіт з вирощування інших сільськогосподарських культур.

Для цього по кожному дослідженню слід подати такі матеріали:

- щоденник дослідницької роботи;
- фотогалерею, де зафіксовано головні моменти дослідження;
- зріз вирощеної продукції.

Робота на локаціях Конкурсу:

- визначення сільськогосподарських рослин за живими зразками;
- підбір рослин для вирощування в сезонній теплиці;
- визначення рослин за насінням.

Визначення найбільшого зрізів із вирощеного врожаю сільськогосподарської культури (у 2018 році – морква).

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЕВЕРОДОНЕЦЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Зельська О.М., директор Северодонецького
міського центру еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді*

Оновлення системи освіти України значною мірою пов'язане з розробленням та впровадженням у педагогічну практику інноваційних методик і технологій щодо формування та розвитку інтелектуальних і творчих здібностей дітей та учнівської молоді. Вони не лише стимулюють пізнавальну й творчу активність учнів, а й сприяють формуванню в них життєвих компетентностей.

Останнім часом у всьому світі спостерігається загальна спрямованість на гуманізацію освіти, що знаходить своє відображення в орієнтації процесу на розвиток особистості учня. Постіндустріальне суспільство зацікавлене в тому, щоб громадяни були здатні самотійно,

активно діяти, приймати рішення, гнучко адаптуватися до умов життя, що стрімко змінюються.

В цих умовах перед позашкільною освітою ставляться такі завдання:

1. Формування готовності учнів та вихованців до розв'язання різних проблем. Очевидно, що залежно від ситуацій, рішення конкретної проблеми буде спиратися на цілий спектр знань, навичок, умінь у різних предметних галузях. Для сформування такої якості необхідно: зробити викладання більш проблемно-орієнтованим; ширше використовувати рефлексивний підхід у навчанні; стимулювати в них, кого навчають, не тільки уміння відповідати а поставлені питання, але й формулювати свої власні питання; підсилити ступінь автономії вихованців; переглянути традиційну роль вчителя і вихованця на занятті.

2. Розвиток прагнення учитися все життя, обновлюючи отримані знання, уміння і навички стосовно умов, що змінюються. Метою пошуково-дослідницької, трудової діяльності в навчально-виховному просторі позашкільного навчального закладу в цих умовах є формування технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь, навичок ведення домашнього господарства, забезпечення умов для професійного самовизначення вихованців, вироблення в них навичок творчої діяльності, виховання культури праці.

Перед позашкільним навчанням ставиться завдання сприяти формуванню у вихованців компетентності, а саме: технологічного кругозору; культури праці та побуту; самостійного та критичного мислення; розвитку особистісних якостей, потрібних для людини як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства; виховання відповідальності за результати власної діяльності.

Акцент у роботі вихованців переноситься на розвиток творчого і креативного мислення, уміння працювати з інформаційними джерелами, різними видами проектно-технологічної документації; формування у вихованців навичок проектної діяльності, уміння здійснювати аналіз та оцінку об'єктів, свідомо обирати ті чи інші технологічні процеси, трудові прийоми і технічні засоби; вміння проводити аналіз і оцінку процесу і результату праці; проводити нескладні маркетингові дослідження.

Сучасна школа зацікавлена в широкому використанні учнями в позашкільний час програмних знань, умінь і навичок, оскільки саме в практичній діяльності діти переконуються в їх особистісній та соціальній значущості. Саме тому організацією різних форм навчально-

творчої, дослідницької, трудової діяльності учнів разом із загальноосвітніми закладами займаються й позашкільні навчальні заклади, зокрема Сєверодонецький міський Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (далі СМ ЦЕНТУМ).

Актуальність проблеми,

її науково-теоретична основа та практичне значення

Актуальність проблеми розвитку творчих здібностей особистості, змісту дослідницької, трудової діяльності, як засобу професійної орієнтації в позашкільному навчально-виховному просторі зумовлюється декількома взаємопов'язаними факторами, серед яких основними є:

- **соціальний фактор**, тобто соціальна потреба в підвищенні ефективності всіх освітніх систем як запорука успішного соціально-економічного та політичного розвитку держави, що можливо лише за умови постійного вдосконалення навчально-виховного середовища (простору) та забезпечення креативності навчально-виховного мікросоціуму;
- **психолого-педагогічний фактор** – потреба суспільства у вихованні високоосвіченої, креативної, комунікативної, активної особистості, здатної до продукування та реалізації соціально значущих ідей.

Актуальність досвіду визначається соціальною потребою у творчому розвитку особистості, здатної до творчого мислення, самостійного пошуку шляхів вирішення різного роду суспільно важливих проблем. Переорієнтація роботи позашкільного навчального закладу на компетентну освіту, утвердження профільності навчання, яке сприятиме професійній орієнтації, підвищують соціальне значення пошуково-дослідницької діяльності дітей та учнівської молоді. Як підтверджується практикою, цей вид навчально-творчої діяльності є не лише дієвим способом підвищення якості освіти, а й сприяє соціалізації особистості, підвищує її конкурентоспроможність у сучасному високо інформатизованому та технологізованому світі.

Науково-методичне значення досвіду полягає в теоретико-методологічному дослідженні проблеми організації пошуково-дослідницької діяльності дітей та учнівської молоді як ефективного засобу підвищення якості навчально-виховного процесу; узагальненні психолого-педагогічних засад розвитку творчих здібностей вихованців у контексті формування їх дослідницької компетентності; формуванні методологічного підходу до розроблення навчально-розвивальних методик позашкільної освіти.

Практичне значення досвіду полягає в упровадженні в педагогічну практику методик розвитку творчих здібностей вихованців у процесі пошуково-дослідницької, трудової діяльності, що включають структуру змісту профільних навчально-виховних програм, упровадження додаткових навчально-розвивальних програм, організацію психологічного супроводу навчально-виховного процесу та базується на застосуванні різноманітних форм організації практичної пошуково-дослідницької діяльності вихованців.

Мета – удосконалення системи навчально-виховної роботи СМ ЦЕНТУМ, спрямованої на формування творчих здібностей дітей та учнівської молоді засобами пошуково-дослідницької, трудової діяльності природничого, біологічного, екологічного спрямування, спрямованої на професійну орієнтацію.

Педагогічна інновація – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього розв'язувались по-іншому.

З метою формування професійних компетенцій для впровадження активних методів навчання, що забезпечують особистісно зорієнтований підхід і розвиток критичного мислення розроблено модуль «Інноваційні методи навчання й викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання», який складається із чотирьох основних тем:

- «Нові ролі педагога у виконанні сучасних завдань в освіті»;
- «Індивідуальний підхід як основа особистісно зорієнтованого навчання»;
- «Кооперативне навчання»;
- «Розвиток критичного мислення».

Саме тому важливим є максимальне наближення навчання й виховання до конкретних здібностей дитини .

Нові ролі педагога у виконанні сучасних завдань в освіті

Нові завдання сучасної освіти вимагають від педагога виконання багатьох різних ролей:

- Розробник навчальних програм. Педагог повинен уміти визначати очікувані навчальні результати, навчальні завдання, які приведуть до досягнення цих результатів, способи перевірки (оцінювання), необхідні ресурси та час.

- Фасилітатор. Роль фасилітатора - допомогти вихованцям досягнути очікуваних результатів навчання. Тому керівник-гуртка - фасилітатор скоріше ставить запитання, сприяє, щоб звучали різні думки, точки зору у групі. На відміну від презентатора, який є певним чином експертом в інформації, що презентується,

фасилітатор пропонує процес, який допомагає учасникам засвоїти знання.

- **Презентатор.** Під час проведення презентацій керівник гуртка інформує, мотивує, описує. Презентація здебільшого - це одностороння комунікація, яка передбачає передачу інформації від керівника-гуртка аудиторії та підкріплюється візуальними засобами.

- **Тренер.** Допомагає іншим в оволодінні новими навичками, знаннями, ставленнями.

- **Наставник.** Допомагає вихованцям переносити здобуті знання у практику. Заохочує рефлексивну практику.

- **Менеджер.** Планує, оцінює, вносить зміни до навчального процесу для досягнення вихованцями очікуваних навчальних результатів. Забезпечує необхідними ресурсами.

- **Консультант.** Ділиться знаннями, навичками, розвиває спроможності вихованців, робить внесок в успіх кожного.

- **Дослідник.** Роль керівника гуртка, як дослідника вимагає від вихованців нового розуміння процесу навчання.

- **Агент змін.** Заохочує та проводить постійний аналіз і рефлексію. Ініціює різноманітні альтернативні існуючій практиці. Сприяє процесу змін і розвитку гуртка.

Індивідуалізоване навчання є методом викладання, який ураховує внесок кожного вихованця до процесу навчання. Цей метод ґрунтується на думці, що не може бути двох дітей, які могли би брати участь у навчальних заняттях цілком однаково. На заняттях учні виявляють власні знання, ставлення, навички, особливості темпераменту тощо. Щоб досягти ефективного навчання (інакше кажучи, забезпечити зміни у кращу сторону), педагог повинен чутливо реагувати на ці розбіжності. Індивідуалізоване навчання зустрічається в чистому вигляді, коли педагог працює з учнем наодинці. Однак учителі можуть засвоїти цілу низку методів підвищення рівня індивідуалізації на практиці, коли працюють з великою кількістю учнів.

Кооперативне навчання – педагогічна технологія, що застосовується в навчальній роботі вихованців у групах і робить їх відповідальними за навчання один одного; при цьому кожен вихованець особисто підзвітний за своє власне навчання. Кооперативне навчання є синонімом терміна «спільне навчання».

Критичне мислення – підхід до такого розвитку мислення, при якому особлива увага приділяється вмінню сформулювати самостійні твердження або думки та їх ґрунтовній аргументації. Вихованці проявляють своє вміння критично мислити, коли в усній чи письмовій формі роблять інтерпретації (витлумачують щось) і підкріплюють це

власними доводами. Критичне мислення використовується вихованцями, коли вони аналізують чи коректно критикують аргументи інших людей.

СМ ЦЕНТУМ – позашкільний заклад міста, який здійснює організаційно-координаційне забезпечення роботи еколого-натуралістичного напрямку серед навчальних закладів міста Северодонецька. <http://natekolog1955.wixsite.com/smcentum>

До грудня 2011 року мав назву – Станція юних натуралістів. Заклад існує з 31 серпня 1955 року, в 2015 році відзначив 60 річний ювілей.

Навчально-виховний процес СМ ЦЕНТУМ спрямований на виконання соціального замовлення, яке полягає у вихованні гармонійно розвиненої особистості. Спільним джерелом для формування змісту навчання в Центрі стали основні сфери самовизначення особистості: людина, суспільство, природа, ноосфера. Змістом виховання є моральні норми і моральні дії, правила, переконання, відношення до навчання, праці, оточуючих людей, до себе, до суспільної власності – все це формує певний тип поведінки особистості. У той же час зміст навчання і виховання є доступним, відповідає віковим та індивідуальним особливостям вихованців, рівню їх підготовки, умовам навчально-виховної роботи.

Основні напрями діяльності:

- екологічна освіта;
- пропаганда і впровадження природоохоронної роботи;
- трудове виховання;
- надання спеціальних знань в процесі дослідницької та практичної роботи;
- професійна орієнтація.

Починаючи з сімдесятих років, гуртки Центру працюють при 6 шкільних теплицях, чотири з яких знаходяться на балансі Центру (всього в місті 7 теплиць), колекція яких нараховує понад 370 видів квітів із 70 родин.

Це – єдині діючі шкільні теплиці в Луганській області. Загальна площа теплиць 836,2 кв. м. З 2007 року на базі ССШ № 17 працює музей кімнатних рослин. Теплиці– використовуються з 1971 року. Крім того гуртки працюють в теплицях колегіуму та СЗШ №16.

Теплиці Центру відповідають «Положенню про учнівські теплиці» затвердженому наказом МОН від 28 вересня 2015 року № 979 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції 13.10.2015 року № 1251/27696.

Така практична база створює оптимальні умови для організації навчально-дослідницької та практичної діяльності учнів, впровадження інноваційних методів та прийомів навчання для профорієнтаційної спрямованості учнів і вихованців.

Це досягається такими формами:

1. Професійна просвіта в процесі вивчення теоретичного матеріалу.
2. Ознайомлення з особливостями конкретної професійної діяльності в процесі формування трудових прийомів і навичок, пов'язаних з даною професією.
3. Формування уявлень про професію на основі вивчення відповідних їй предметів і знань праці.
4. Розширення уявлень про професії в процесі виконання практичних завдань.
5. Трудове навчання в СМ ЦЕНТУМ є найважливішим засобом навчання дітей і їх професійної спрямованості, а матеріальна база забезпечує оптимальні умови для отримання позитивних результатів.

Свою навчальну, практичну і дослідницьку діяльність кожен керівник гуртка має можливість проводити на базі теплиць.

У теплицях СМ ЦЕНТУМ проводяться роботи по п'яти видах діяльності: навчальній, виробничій, навчально-дослідницькій, просвітницькій та проектній. Крім того, навчальні заклади міста мають можливість проводити у теплицях Центру уроки біології, природознавства, екології та праці.

Основними напрямками діяльності учнів Центру в теплицях є: вирощування квітково-декоративних і овочевих культур (розсади); живцювання плодово-ягідних та декоративних рослин; спостереження за ростом і розвитком рослин; проведення дослідницької роботи згідно з навчальними програмами з природознавства, біології, еколого-натуралістичного спрямування, трудового навчання. Наприклад, «Дія різних впливів на цибулину перед посадкою», «Вплив величини цибулин на врожайність зеленої цибулі пера», «Вплив теплової обробки цибулини перед посадкою», «Визначення сортів», дослідницький проект «Ковиловий степ».

Просвітницькою діяльністю активно займаються учні гуртків «Юні квітникарі» та «Юні друзі природи», які активно проводять та приймають участь у просвітницьких масових заходах, таких як: «Зелена фортеця», «Птах року», «Галерея кімнатних рослин», «Первоцвіт» тощо.

Проектна діяльність включає в себе розробку та реалізацію різних проектів: «Виростимо сад разом», «Притулок для тварин», «Благоустрій шкільного двору», «Квітуча Україна», «Майбутнє творимо разом», «Наша Країна у світлинах».

Практичні роботи в теплицях проводяться на основі знань, які добуваються учнями в процесі вивчення основ природничих наук, з

використанням досягнень сучасної науки та досвіду вирощування квітково-декоративних, плодово-ягідних та овочевих культур.

Координаторами Центру є відділ освіти Сєвєродонецької міської ради та Національний еколого-натуралістичний центр.

26 гуртків, якими охоплено понад 420 учнів навчально-виховних закладів міста працюють за такими профілями:

- Юні квітникарі;
- Флористика та фітодизайн;
- Основи екологічних знань;
- Юні валеологи;
- Юні друзі природи;
- Сувенір;
- Художники-натуралісти.

Програми гуртків **екологічного напрямку** передбачають ознайомлення з основами екологічних знань і природоохоронною діяльністю людини. Професійна просвіта отримується в процесі вивчення теоретичного матеріалу, спостережень, досліджень, практичної роботи.

Наявність шкільних теплиць є пріоритетним напрямком діяльності тв. визначає роботу з оранжерейними та ґрунтовими рослинами, тому гуртки **«Юні квітникарі»**, **«Флористика та фітодизайн»** сприяють отриманню учнями знань про квітництво, фітодизайн. Учні ознайомлюються з особливостями конкретної професійної діяльності квітникаря в процесі формування трудових прийомів і навичок, пов'язаних з даною професією, отримують навички з виготовлення композицій, колажів, букетів, листівок, навчаються роботі з флористичним матеріалом та інструментом, розвивають образотворче мислення.

Формування уявлень про професію **ландшафтного дизайнера** досягається на основі практичної роботи під час реалізації проектів.

В гуртках **«Юні друзі природи»** та **«Любителі свійських тварин»** учні дізнаються про особливості поведінки, умови утримання, розведення та годівлі тварин, адже домашніх тварин утримують люди різного віку і професій, утримуючи тварин, у людини з'являється багато турбот, які потребують зусиль і часу, а головне – спеціальних знань.

В гуртках **«Сувенір»**, **«Художники-натуралісти»** свої спостереження за навколишнім середовищем діти висловлюють засобами образотворчого мистецтва.

Навчально-виховну, методичну та масово-натуралістичну роботу здійснюють 7 педагогічних працівників, які співпрацюють з вчителями біології, географії, екології. Саме завдяки їх праці учні шкіл постійні учасники обласних та всеукраїнських екологічних конкурсів, акцій, заходів.

Найбільш популярними формами роботи для учнів є:

- Екскурсії до оранжерей Центру та музею кімнатних рослин;
- Практична робота на навчально-дослідній ділянці;
- Тематичні майстер-класи для учнів;
- Догляд за тваринами живого куточка.

Інформація про природоохоронні заходи висвічується на сторінках газети «Мой город» <http://sever.lg.ua/category/tags/ekologiya>.

Пошуково-дослідницька та трудова діяльність закладу має позитивні наслідки. Вихованки Центру: Курінна Марина, Варфаламеєва Оксана, Попова Вікторія отримали спеціальну освіту і працюють сьогодні керівниками гуртків. Їх вихованці постійні переможці обласних та Всеукраїнських конкурсів з флористики (Див. Додатки 2, 3).

Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді став дипломантом восьмої, дев'ятої міжнародної виставки «**Сучасні заклади освіти-2017**», дев'ятій Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті»

http://sevmetodcentr.at.ua/index/uchast_u_mizhnarodnikh_vistavkakh/0-207.

З метою вдосконалення позашкільної освіти шляхом надання підтримки та створення додаткових можливостей для творчого, інтелектуального розвитку осіб, які бажають здобути профільну освіту, СМ ЦЕНТУМ залучився до участі у японсько-українському проекті «**Підтримка стабілізації громад, що зазнали наслідків конфлікту на Донбасі**». В рамках проекту «**Майбутнє творимо разом**» було проведено заходи, які об'єднали місцеву учнівську молодь і тимчасово переміщених осіб шкільного віку.

СМ ЦЕНТУМ покращив якість надання екологічної освіти завдяки перемозі у **конкурсі з підтримки молодіжних громад задля чистого довкілля**, в рамках реалізації проекту Програми малих грантів, Програми розвитку ООН та Глобального екологічного фонду. Отримане нове обладнання надало наснаги вихованцям і керівникам гуртків для участі і отримання перемог у міських, обласних, регіональних і Всеукраїнських конкурсах еколого-натуралістичного спрямування «Птах року», «Галерея кімнатних рослин», «Новорічна композиція», «Квітуча Україна», «В об'єктиві натураліста», «Юний дослідник», «Дивовижна рослина», «Ковиловий степ».

За час роботи Центр надбав певний досвід і традиції.

Перспективні плани на майбутнє:

- продовження активної роботи діяльності Центру;
- розширення мережі гуртків, розвиток студійних форм роботи;
- розробка та впровадження сучасних навчальних програм;
- збереження та оновлення матеріально-технічної бази.

НОВАЦІЇ В ПОЗАШКІЛЛІ СУМЩИНИ

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Тихенко Л.В., директор Сумського
обласного центру позашкільної освіти та
роботи з талановитою молоддю,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У контексті світових тенденцій розвитку освітньої галузі як вагомого суспільного фактора розвитку держави здійснюється прискорення інноваційних процесів у системі позашкільної освіти. Реалізація зазначеного є можливою за умови організації освітньої діяльності закладів позашкільної освіти, що враховує важливість упровадження інновацій для оновлення й розвитку всіх її напрямів позашкільної освіти для актуалізації змісту, організаційних форм, технологій освітньої роботи, які забезпечують гармонійний розвиток і соціалізацію дітей та учнівської молоді.

Особливого значення для забезпечення ефективності інноваційних процесів набула цілеспрямована діяльність закладів позашкільної освіти з упровадження в педагогічну практику технологій організаційно-педагогічного проектування, психологізації й біологізації освітньої роботи, формування позашкільного освітнього простору, управління процесами розвитку позашкільної освіти.

Зазначене є важливим з огляду на позиціонування позашкільної освіти України як цілісної відкритої багаторівневої багатопротиповної освітньої системи, основу розвитку якої складають освітні та педагогічні інновації. Підтримка процесів продукування й реалізації нововведень у позашкільній освіті є технологічно необхідними, оскільки позитивно впливає не лише на її функціональність, а й на дієвість соціокультурного простору.

Інноваційні процеси реалізуються як цілеспрямовані зміни цілей, умов, змісту, засобів, методів, форм діяльності, яким властиві новизна, високий потенціал, підвищення результативності освітньої діяльності

Досвід практичної діяльності, аналіз наукових досліджень дає підстави для твердження про те, що інноваційна діяльність на сучасному етапі розвитку системи позашкільної освіти характеризується спрямованістю на удосконалення організаційно-технологічних, психолого-педагогічних, методичних, управлінських

інновацій і підвищення професійно-творчого потенціалу суб'єктів інноваційної діяльності.

До факторів, що сприяють започаткуванню інноваційних процесів у системі позашкільної освіти України належать соціокультурна євроінтеграція, оновлення стратегії розвитку освіти, утвердження нових освітніх, виховних і розвивальних теорій, принципів, підходів, технологій освітньої роботи. Важливим чинником активізації інноваційних процесів є актуалізація ідей саморозвитку позашкільної освіти як суспільно важливої освітньої системи, що забезпечує реалізацію потреб і запитів суспільства щодо організації освітньої роботи з дітьми та учнівською молоддю у сфері вільного від навчання часу.

Здійснюється дослідницька робота з проблем розроблення й упровадження інновацій із урахуванням соціально-економічного і соціокультурного розвитку, удосконалюються системи позашкільної роботи, здійснюються заходи щодо підвищення професійно-творчої компетентності педагогів, які організують навчально-творчу, пізнавальну, пошукову, дослідницьку діяльність вихованців закладів позашкільної освіти; формується досвід упровадження сучасних підходів, методик, технологій; розробляються організаційно-технологічні засади педагогіки співтворчості; адаптуються й удосконалюються інноваційні педагогічні технології на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; здійснюється підсилення виховного потенціалу позашкільного середовища. Особливо важливими для розвитку системи позашкільної освіти на локальному організаційному рівні є активізація інноваційних процесів щодо розвитку (модернізації, трансформації, удосконалення тощо) *педагогічних систем* – систем освітньої роботи, сформованих відповідно до специфіки діяльності дитячих творчих об'єднань (гуртків, шкіл, студій, клубів, наукових товариств тощо).

Аналіз матеріалів теорії і практики позашкільної освіти дозволяє здійснити узагальнення *сучасних принципів* діяльності педагогічних систем, що сформувалися і діють відповідно до соціально-освітніх концепцій, а саме: спрямованість на збагачення особистого позашкільного освітнього середовища для забезпечення самоактуалізації й самореалізації вихованців; урізноманітнення видів творчої діяльності вихованців; підвищення ефективності соціокультурної взаємодії суб'єктів в позашкільному освітньому соціумі.

Такі принципи діяльності сучасних педагогічних систем забезпечують пріоритетність ідей педагогіки співпраці і педагогіки співтворчості, спрямованості всіх організаційних форм освітньої роботи

на особистісний розвиток вихованців, формування їх позитивного досвіду пізнавально-практичної та комунікативно-творчої взаємодії у позашкільному освітньому середовищі.

Не менш важливим є *технологізація освітнього середовища* - поширеність сучасних педагогічних технологій (загально-розвивальних, профільних навчальних, виховних, інформаційно-комунікаційних, тренінгових, навчально-дослідницьких, педагогічний менеджмент тощо), застосування нових технічних засобів навчання як цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику нових прийомів педагогічних дій і засобів, що сприяють цілісності освітнього процесу від визначення його мети до очікуваних результатів.

Використання досягнень психолого-педагогічної науки (теоретичні інновації), поширення перспективного педагогічного досвіду щодо продукування і використання інновацій у практичній діяльності (практичні інновації) забезпечують функціонування і розвиток ЗПО як середовища для формування, апробації, поширення інновацій.

Результатами упровадження інновацій є зміни (освітні, методичні, управлінські) у педагогічних системах, підвищення якості освітньої роботи, оновлення науково-методичної бази, удосконалення матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів, оптимізація психологічного супроводу навчально-виховного процесу, удосконалення управлінської діяльності, а, отже, і підвищення ефективності позашкільного освітнього простору.

Зазначене зумовлюється цілеспрямованою діяльністю педагогів ЗПО щодо оновлення їх освітньої роботи; трансформацією освітнього процесу (цілей, завдань, принципів, змісту, методів і форм роботи), зумовленою сучасними тенденціями розвитку суспільства. Реалізація зазначеного можлива за умови упровадження інновацій у зміст і форми організації управління позашкільною освітньою системою, осучаснення підходів до надання соціальних послуг в освіті з урахуванням завдань децентралізації освіти.

Відповідно до всього зазначеного *основними завданнями освітньої діяльності ЗПО* має бути продукування практичних новацій – оригінальних форм, методів і технологій освітньої, методичної, управлінської роботи, що забезпечить багатовекторність і багаторівневість інноваційних процесів як основи розвитку позашкільної освіти, підсилить освітню й соціалізуючу спрямованість позашкільного освітнього середовища.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

ОБЛАСНИЙ СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІЙ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ПРОЕКТ «ГОЛОС КРОВІ: МИ – УКРАЇНЦІ!»

Висоцька Л. В., завідувач відділу Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

Освітня ідея: упровадження сучасних форм, методик і технологій позашкільної освітньої роботи, спрямованої на збереження і розвиток національних традицій, популяризацію надбань української культури; залучення дітей та учнівської молоді регіону до різних форм вивчення історичної і культурної спадщини рідного краю; формування в них патріотизму і національної гідності

Завдання: активізація роботи педагогічних колективів закладів позашкільної освіти області з національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді; розроблення обласних заходів для підвищення активності відкритого позашкільного освітнього простору, створеного для забезпечення творчої самореалізації, спілкування і творчої взаємодії підростаючого покоління.

Засоби реалізації:

- заходи обласного рівня:

- туристсько-краєзнавчий напрям: експедиція учнівської молоді «Сумщина в міфах і легендах»; конкурс туристсько-краєзнавчих походів «Перлини Сумщини – в намисто України»; краєзнавча конференція учнівської молоді «Герої сучасності – серед нас»; акція «Патріотична хвиля»; конкурс фотоматеріалів «Слобожанський оберіг»;
- еколого-натуралістичний напрям: екологічний форум «Природа – національне багатство України»;
- науково-технічний напрям: виставка – конкурс «Науково-технічна творчість юних, тобі, український солдате»; конкурс діючих судно-, авто-, авіамоделей; виставка - конкурс технічної творчості «Колиска роду – українська хата»;
- художньо-естетичний і соціокультурний напрями: конкурс дитячої творчості «Я люблю свій рідний край»; конкурс сімейних дерев-родоводів «Нехай квітує дерево родинне»; фестиваль мистецьких родоводів «Стежками роду».

Результати роботи:

- туристсько-краєзнавчий напрям: проведено 112 екскурсій рідним краєм, 150 спортивно-туристських походів (пішохідний, велосипедний, водний, лижний туризм); створено електронну Книгу мужності і звитяги; організовано роботу 48 волонтерських загонів;
- еколого-натуралістичний напрям: у межах області проведено 27 екологічних акцій і просвітницьких заходів;
- науково-технічний напрям: презентовано 167 експонатів технічної творчості за розділами «Електроніка», «Приладобудування», «Екологія та ресурсозбереження», «Робототехніка», ін.; 25 судно-, авто-, авіамоделей; понад 50 макетів житла українців XIX –XX століть;
- художньо-естетичний і соціокультурний напрями: організовано пересувну виставку творчих робіт вихованців, виставку деревородоводів; видано збірку нарисів про творчі родини області.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НАУКОВИХ СЕКЦІЙ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК

*Сьома С. О., методист Сумського обласного
центру позашкільної освіти та роботи з
талановитою молоддю,
кандидат педагогічних наук*

Зміни, що відбуваються в суспільному житті вимагають розроблення нових підходів до освіти, впровадження ефективних педагогічних методик і технологій, спрямованих на індивідуальний розвиток особистості, формування в неї універсального вміння ставити й вирішувати завдання для вирішення різноманітних життєвих проблем; навичок орієнтування в інформаційних потоках. Акцент переноситься на виховання всебічно розвиненої особистості, здатної самостійно мислити, здобувати й застосовувати знання на практиці, ретельно обмірковувати прийняті рішення й чітко планувати дії, бути відкритою для нових контактів.

Реформаційні процеси, що відбуваються в національній системі освіти, детермінують пошук нових ефективних підходів до організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, зокрема в гуртках дослідницько-експериментального спрямування МАН України.

Сучасні новітні технології та можливості мережі Інтернет надають педагогам-позашкільникам можливість вивчення та застосування провідного міжнародного педагогічного досвіду та адаптації найефективніших освітніх методик, зокрема в профільних гуртках природничого спрямування. Однією з таких методик є «перевернуте навчання» або «перевернутий клас» (англ. Flipped Learning, Flipped Classroom), що набуває все більшої популярності як практичний підхід до навчання, так і як предмет дослідження у наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема питанням упровадження технології «перевернутого навчання» в освітній процес присвячено наукові праці Бугайчук К., Вольневича О.І., Приходькіної Н.О., Стрейера Дж.Ф. (Strayer, J.F.), Такера Б. (Tucker, B.), Бергманна Дж. (Bergmann, J.), Брейма С. (Brame, C.), Самса А. (Sams, A.), Сунга К. (Sung, K.), ін. Особливості навчання в електронному освітньому середовищі проаналізовано в працях Балик Н.Р., Гуревича Р.С., Дементієвської Н. П., Жалдак М. І., Захарової І. О., Полат Є. С., Морзе Н. В., Егберт Дж. (Egbert, J.), Джарвіс Дж. (Jarwis, H.), Тілер Д. (Teeler D.), Грей П. (Gray P.), ін.

Зазначимо, що однією з причин звернення до методики «перевернутого навчання» є необхідність правильної та ефективної організації самостійної роботи учнів-слухачів МАН, інтенсифікації освітнього процесу, вдосконалення форм і методів організації активного навчання, розвиток пізнавальної активності й самостійності учнів, готовності їх до безперервної освіти.

Модель «перевернутого навчання» належить до технології змішаного навчання (blended learning) [1; 2], що може використовуватися як при дистанційному навчанні, так і на підтримку очного, і передбачає використання розподілених інформаційно-освітніх ресурсів із застосуванням елементів асинхронного й синхронного навчання в поєднанні із активними методами навчання.

Така технологія у 2008 році була запропонована двома вчителями хімії із США Аароном Самсом та Джонатаном Бергманном. Вони записували відеоролики з матеріалами лекцій для своїх учнів і пропонували їм переглядати вдома, а уроки присвячували лабораторним роботам і відповідям на запитання учнів. Організувавши освітній процес за такою технологією в поєднанні з хмарними технологіями, учні при вивченні матеріалу використовували контент, що знаходиться на «хмарі». Саме використання такої технології забезпечувало доступ до навчальних ресурсів, комунікації, проведенню спільної роботи в навчанні і роботі над проектом незалежно від місця перебування[5, с. 142].

На думку Аарона Самса, учні мають приходити в клас не для того, щоб отримати суто теоретичні знання, вони повинні показати, як застосувати те, про що вони довідалися вдома, переглядаючи відео лекції [5, с. 142]. Особливості технології «перевернутого навчання» та її можливості висвітлено в книгах «Перевернути заняття, або як достукатися до кожного учня на уроці».

Варто зазначити, що сьогодні існують різні способи реалізації «перевернутого навчання», але всі вони ґрунтуються на одному базовому принципі: безпосереднє вивчення теоретичного матеріалу відбувається дистанційно, а критичне обговорення вивченого, практика і застосування здійснюється в аудиторії [3; 4].

Це є важливим аргументом в аспекті застосування означеної технології в наукових гуртках МАН України. Зазначимо, що участь учнів-слухачів МАН у Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України передбачає визначення рівня володіння учнем базовою дисципліною, зокрема той рівень знань, умінь і навичок, який учні здобули в закладі загальної середньої освіти. Важливим при підготовці до конкурсу залишається проведення більш глибокого узагальнення та систематизація знань вихованців з конкретних предметів. При цьому досить часто виявляються прогалини в знаннях учнів, що потребує відповідного корегування та усунення виявлених проблем у їх знаннях.

На прикладі гуртка «Основи біології» розглянемо механізм реалізації технології «перевернутого навчання» в напрямі узагальнення та систематизації знань вихованців з різних розділів біології.

Ключовим компонентом у «перевернутому навчанні» є відео лекції. Такі відео лекції з різних розділів біології можуть створюватися безпосередньо керівником гуртків і розміщуватися в мережі Інтернеті, або використовуватися вже готові відео продукти різних освітніх платформ. Сьогодні в мережі Інтернет можна знайти контент, що «забезпечує» вивчення багатьох навчальних дисциплін, зокрема й біології. Більше того, форми подання змісту є більш сучасними та різноманітними, ніж подання викладачем у навчальній аудиторії.

Досить популярними є ресурси хмарного сервісу YouTube (забезпечує зручний збір і швидкий доступ до тематичних відеоматеріалів з усього світу та дозволяє зберігати в «хмарі» ті відео, котрі користувач уже переглянув, рекомендувати відео, які відібрала програма через уподобання користувачів та зберігати відео, які сподобалися); проекту Be Smart (www.besmart.eduget.com), (забезпечує безкоштовний доступ користувача до комплексу навчальних матеріалів з різних розділів біології); матеріали щорічної Конференції TED, що

славиться своїми відео лекціями (TED Talks), зокрема присвяченим природничим наукам (www.ted.com), ін.

У домашніх умовах слухачі МАН переглядають короткі відео лекції. Важливо, що медіа-відео та інші дані дозволяють їм абсолютно контролювати лекцію. Короткі навчальні відео лекції дозволяють просуватися по темі в зручному для них темпі, перемотуючи запис для повторного перегляду важливих моментів і пропускаючи ті частини, матеріал яких їм уже знайомий.

Під час проведення аудиторних занять приділяється більше часу на виконання різноманітних вправ, виконання практичних завдань, проведення біологічних експериментів, лабораторних робіт, обговорення проблемних питань, індивідуальні консультації, створення проектів, проведення дискусії тощо. Тобто в аудиторії під керівництвом педагога слухачі виконують завдання, що вимагають більш складної когнітивної діяльності.

Важливим, на нашу думку, є те, що при реалізації такого підходу відбувається якісна зміна ролі педагога: з ретранслятора знань він перетворюється на фасилітатора (від англ. *facilitate* - допомагати, полегшувати, сприяти) - організатора процесу колективного розв'язання проблем у групі), тренера, консультанта, заохочуючи учнів до самостійних наукових досліджень і спільної роботи.

Іншими словами технологія «перевернутого навчання» забезпечує переформатування групового освітнього простору на індивідуальний освітній простір, у ході якого груповий простір трансформується на динамічне, інтерактивне освітнє середовище, де педагог мотивує та залучає учнів до науково-дослідницької і творчої діяльності в освітньому процесі.

Схарактеризуємо переваги «перевернутого» навчання:

- слухач МАН отримує знання тоді коли йому зручно: відео чи аудіо лекція завантажена на комп'ютер, планшет чи смартфон;
- темп засвоєння нового матеріалу учень підбирає самостійно: подивитись відео чи прослухати аудіо стільки разів скільки йому потрібно, зробити паузу за потреби, щоб нічого не пропустити;
- під час проведення аудиторних занять не витрачається час на засвоєння нових знань, а використовується на розв'язування задач, виконання практичних і лабораторних робіт;
- методика не вимагає спеціалізованих дорогих технічних пристроїв. Для реалізації технології «перевернутого навчання» знадобиться пристрій для запису звуку, камера або веб камера, комп'ютер із стандартним програмним забезпеченням;

- при самостійній підготовці до заняття вдома учні використовують більшу кількість додаткових джерел інформації, зокрема Інтернет, енциклопедії, посібники, словники, атласи тощо;
- формат індивідуальних консультацій із керівником гуртків допомагає слухачу позбутися фрустрації і страху не зрозуміти новий матеріал. Це також допомагає педагогу бачити прогрес і рівень розуміння кожного окремого вихованця;
- технологія «перевернутого навчання» дає керівнику гуртків, як уже зазначалось, вивільнити час для спілкування з вихованцями, що в свою чергу сприяє реалізації індивідуального підходу до навчання слухачів МАН;
- виникає можливість використовувати навчальний час для групових занять, де учні-слухачі можуть обговорювати проблемні питання, перевіряти свої знання і взаємодіяти один з одним у практичній діяльності;
- слухачі МАН приходять на заняття підготовленими до використання програмного забезпечення і в змозі розробляти науково-дослідницькі та творчі проекти спільно з іншими вихованцями, тим самим забезпечуючи соціальну взаємодію між учнями, полегшуючи процес сприйняття інформації один у одного;
- запровадження в освітній процес наукових гуртків МАН технології «перевернутого навчання» дозволяє слухачам МАН свідомо працювати в мережі Інтернет, сприяє формування таких умінь як: користуватися комп'ютером, інформаційними ресурсами; пошуковими системами, каталогами; цілеспрямовано знаходити необхідну інформацію; розуміти адресну спрямованість інформації, критично обмірковувати її, формувати й обґрунтовувати альтернативні погляди; зберігати й використовувати інформацію в повсякденному житті; опрацьовувати і подавати інформацію.

Досвід застосування «перевернутого навчання» свідчить на користь застосування цієї педагогічної технології задля підвищення результативності освітнього процесу в наукових гуртках МАН, формування у вихованців ІКТ-компетентностей і навичок «XXI століття»: творчий підхід і новаторство; критичне мислення і здатність вирішувати проблеми; комунікабельність і співпраця; інформаційна і медіа грамотність; гнучкість і здатність до адаптації; лідерство і відповідальність.

Підсумовуючи вище викладене, можемо зробити висновок, про те, що запровадження в освітній процес наукових гуртків МАН технології

«перевернутого навчання» дозволяє якісно змінити підхід до навчання слухачів МАН, перетворюючи його з пасивного на активне. У свою чергу, це дозволяє більш ефективно розв'язувати завдання підвищення активізації самостійної роботи слухачів МАН з можливістю вибору індивідуальної траєкторії і темпу вивчення навчального матеріалу, подання інформації в інтерактивному режимі та аудіовізуальній формі, організації занять з вихованцями у віртуальних лабораторіях з метою проведення експериментів, забезпечення комунікації з учнями, віддаленими в часі і територіально в процесі організації науково-дослідницької діяльності, підвищувати та стимулювати пізнавальні інтереси вихованців до поглибленого вивчення біології, оцінювати та контролювати самостійну роботу слухачів. Як один з варіантів змішаного навчання, така модель дозволяє більш продуктивно використовувати час як керівника гуртків, так і слухачів МАН.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бугайчук К.Л. Дайте мне точку опоры, и я переверну... - [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.slideshare.net/Buga1978/flipped-classroom-30700187>.
2. Гончарова А.А. Технология «Перевернутый класс» - [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://ug-krasnodar.blogspot.ru/2014/05/blog-post_28.html.
3. Змішане навчання : монографія / С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, В.М. Кухаренко, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка – Харків. ХПІ, 2016. – 275 с.
4. Курвитс М. Переворачиваем обучение. Часть первая: предпосылки модели обучения «перевернутый класс» - [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://blognauroke.blogspot.com/2013/09/blog-post_26.html
5. Приходькіна Н.О. Використання технології «переверненого навчання» у професійній діяльності викладачів вищої школи / Н.О. Приходькіна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». - Випуск 30 - С. 141 – 144.

ЗАПОЧАТКУВАННЯ РОБОТИ ЦЕНТРУ РОЗВИТКУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ «Д.І.М.»

*Заярна В. С., методист Сумського
обласного центру позашкільної освіти та
роботи з талановитою молоддю,
кандидат педагогічних наук*

Організаційна ідея: створення навчального підрозділу комплексного закладу позашкільної освіти, спрямованого на розвиток і професійне самовизначення дітей та учнівської молоді.

Мета: актуалізація організаційної моделі діяльності комплексного закладу позашкільної освіти передбачає створення спеціалізованого центру розвитку і професійного самовизначення дітей та учнівської молоді («Д.І.М.» – «Дієві. Інтелектуальні Молоді.»), спрямованого на формування актуальних STEM-навичок особистості.

Засоби реалізації:

- упровадження ідей STEM-освіти;
- створення методичної бази для реалізації завдань STEM-освіти: визначення й опис складових STEM-компетентності (за профілями ТО);
- створення методичного банку з проблем реалізації STEM-освіти;
- розроблення соціально-психологічних тренінгів, спрямованих на сприяння особистісному зростанню;
- розроблення курсових STEM-програм для реалізації під час літнього оздоровлення;
- розширення практики партнерства з закладами вищої освіти, підприємствами, представниками бізнесових структур.

Прогнозовані результати:

- набуття вихованцями компетентностей, необхідних для подальшого навчання, професійного самовизначення, гармонійного розвитку й особистісного становлення;
- дієвість освітнього середовища, створеного відповідно до вікових і психологічних особливостей вихованців;
- психологічна підготовленість учасників освітнього процесу до інноваційної діяльності.

ЕДЬЮТЕЙНМЕНТ У РОБОТІ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Острроверх Н. П., директор Лебединського районного будинку дитячої та юнацької творчості

Методико-педагогічна ідея: упровадження сучасних принципів і технологій едьютейнменту в освітню діяльність закладу позашкільної освіти.

Едьютейнмент у сфері позашкільної освіти розглядається як «розумний відпочинок», організація якого передбачає поєднання дозвіллевих, розважальних прийомів і методів із технологіями інтерактивного й активного навчання, забезпечує формування мотивації до пізнання і ефективної взаємодії у процесі позашкільної пізнавально-творчої діяльності.

Вихованці гуртків та інших творчих об'єднань мають сприймати позашкільні заняття як цікаві, захоплюючі квести (пошук нових знань). Такий формат організації дитячого дозвілля дозволяє не лише вчити вчитися, а й робити це з задоволенням; опановувати навичками критичного мислення, самоорганізації (планування, проектування) і самоконтролю.

Етапи реалізації:

- ознайомлення педагогів із технологіями едьютейнменту;
- планування і практичне впровадження сучасних технологій едьютейнменту, складовими яких є:
 - застосування різноманітних мультимедіа в освітньо-виховному процесі (організація квестів, мультимедійних інтелектуальних ігор, ін.);
 - інтерактивний принцип організації занять («занурення» дітей у тему), активність взаємодії у системі «учитель-учень».
 - розширення практики рольових ігор, під час яких знання подаються як нагорода; а «проживаючи» життєві ситуації, змодельовані педагогом, вихованці вчаться здійснювати правильні вчинки.

Заходи: квести «Експрес позитиву», «Скарби бабусиної скрині», «У пошуках скарбів Павла Полуботка», «Таємний код вишиванки», «Подорож у країну Позашкілля»; відкритий районний чемпіонат інтелектуальної гри «Брейн ринг»; започаткування інтелектуальної мультимедійної гри «Green Way»; ін.

Результати: упроваджено освітньо-культурний проект «Інтелект-шоу», розроблено методичні рекомендації «Квест – сучасна інноваційна технологія навчання, виховання і творчого розвитку дітей та учнівської молоді»; забезпечено участь вихованців в обласному та всеукраїнському етапах дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток».

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА У ПРАКТИКУ РОБОТИ ГУРТКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРОФІЛЮ

*Драгун З. П., директор Великописарівської
районної станції юних натуралістів*

Освітня ідея: залучення вихованців Станції юних натуралістів до дослідження можливостей і технологій органічного землеробства.

Упровадження технологій органічного землеробства на навчально-дослідній земельній ділянці закладу позашкільної освіти дає можливість ознайомити вихованців із технологіями «теплих грядок» В. Розума, «органічних грядок» Б. Бублика, «блочно-модульного городу» О. Савіна. Робота за такою технологіями формує у вихованців навички закладання відповідних дослідних ділянок на НДЗД; організації дослідів щодо підготовки ґрунту, поливу, вирощування садових, овочевих і польових культур; презентації результатів роботи в мережі Інтернет, проведення масових заходів (свята врожаю, родинні ярмарки-виставки, квести, ін.), участь вихованців у заходах регіонального і всеукраїнського рівнів.

Засоби реалізації.

- ознайомлення дітей та членів їхніх родин з технологіями органічного землеробства: огляд друкованих джерел (наукова, науково-популярна література);
- вивчення Інтернет-джерел (відеофільми, скрайб-презентації, статті, репортажі, огляди, інтерв'ю, ін.);
- закладання дослідних ділянок відповідно зазначених технологій на навчально-дослідній земельній ділянці: вирощування на «органічних грядках» польових культур, зокрема: сої, ячменю, кукурудзи, соняху (посівний матеріал надається фермерським господарством «Світанок»), що дає можливість покращити схожість насіння в умовах посух; вирощування овочевих культур блочно-модульним способом, що полегшило обробіток та сприяло поліпшенню структури

грунту, а також дало можливість отримати більший екологічно-чистий урожай.

Результати роботи: вихованці є переможцями обласного екологічного форуму «Природа – національне багатство України» секція «Вивчення народних традицій раціонального природокористування», Всеукраїнського конкурсу на кращу навчально-дослідну земельну ділянку.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «СИНКВЕЙН» В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ГУРТКІВ ЕКОЛОГО- НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

*Сагайдак О. М., заступник директора
Глухівського міського Центру позашкільної
освіти*

Освітня ідея: реалізація завдань STEAM-освіти в процесі роботи гуртка еколого-натуралістичного напрямку.

Синквейн/сенкан – один із сучасних методів підвищення пізнавальної активності і сприяння мовленнєвому розвитку дітей. Сутність методу полягає у складанні віршів з п'яти рядків на обрану тему.

Особливості складання синквейнів: до кожного рядка педагог має запропонувати набір слів, які необхідно застосувати, зокрема: перший рядок має містити іменник – ключове слово, або поняття, що відображає тему синквейна; другий рядок – два прикметники; третій рядок – три дієслова; четвертий рядок – фразу, що несе певний зміст; п'ятий рядок – висновок, виражений із застосуванням одного-двох заданих слів (іменники).

Як метод навчання синквейн є універсальним, що дозволяє застосовувати його у роботі будь-яких гуртків ЗПО. Застосування методу в еколого-натуралістичній роботі дозволяє зацікавити юннатів, допомогти їм краще зрозуміти й творчо осмислити програмний матеріал.

Спільне складання синквейнів може бути: своєрідним інструментом для синтезування навчальної еколого-натуралістичної інформації; методом надання емоційної привабливості гуртковим заняттям; засобом мовленнєвого розвитку вихованців (практичне застосування шкільних знань про частини мови, правила складання речень, синоніми, ін.), методом розширення їхнього словникового запасу; інструментом для багатогранної рефлексії.

Засоби реалізації:

- ознайомлення керівників гуртків із методом синквейну;
- практичне заняття для педагогів із складання синквейнів;
- включення методу синквейну в освітньо-виховну роботу за освітніми програмами гуртків;
- проведення конкурсів тематичних синквейнів у ЗПО (для дітей, педагогів, батьків).

Результати освітньої роботи: використання методу синквейн у роботі гуртків «Юні друзі природи», «Юні охоронці природи», «Юні квітникарі аранжувальники», «Флора та фітодизайн інтер'єру»; участь вихованців у обласному конкурсі «Проба пера».

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Бондар Л.М., заступник директора,
Висоцька Л.В. завідувач відділу Сумського
обласного центру позашкільної освіти та
роботи з талановитою молоддю*

Методична ідея: актуалізація змісту і технологій методико-педагогічної діяльності у закладах позашкільної освіти області.

Організаційна концепція: у практику діяльності закладів позашкільної освіти мають входити сучасні традиційні і нетрадиційні форми методичної роботи, що підтвердили свою ефективність і спрямовані на створення системи неформальної й інформальної професійної освіти (педагогічні практикуми, олімпіади, тижні нетрадиційних занять, ін.) і нові форми професійно-творчої взаємодії (методичні хакатони, кав'ярні, ін.).

Засоби реалізації: упровадження актуальних форм і технологій методичної діяльності, серед яких:

– *традиційні:*

- *методико-педагогічна олімпіада з позашкільної освіти*, що сприяє розширенню професійно-педагогічного кругозору педагогів, створює умови для їхнього творчого самовираження, підвищення педагогічної культури, пошуку нових засобів професійного самовдосконалення;
- *тиждень нетрадиційних занять*, що спонукає педагогів до пошуку шляхів актуалізації змісту і форм освітнього процесу в

гуртках та інших об'єднаннях; розширення і нестандартної презентації власного педагогічного досвіду; спрямовує самоосвітню діяльність педагогів на упровадження сучасних методик і педагогічних технологій, спрямованих на формування у вихованців ключових компетентностей;

– *інноваційні:*

– *педагогічний хакатон «STEM у позашкільлі»,* що дозволяє спільно проаналізувати діяльність керівників гуртків щодо використання й інтеграції пошукових, дослідницьких, експериментальних, мистецьких, комунікативних та інших форм освітньо-виховної роботи, які формують можливості і потенціали реалізації завдань STEM-освіти;

– *методична кав'ярня,* що дозволяє неформально обговорити питання щодо шляхів актуалізації змісту, методик і технологій освітньої роботи; презентувати авторські методико-педагогічні доробки; скоординувати реалізацію освітніх проектів, визначити перспективи діяльності закладів позашкільної освіти Сумщини.

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ БІОПОЛІТИКИ В РОБОТІ КОМПЛЕКСНОГО ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Ручкіна І. В., директор,
Герентій Т. Д., завідувач відділу
Білопільського центру дитячої
та юнацької творчості;
Перепелиця Н. В., методист Сумського
обласного центру позашкільної освіти та
роботи з талановитою молоддю*

Методична ідея: пошук шляхів реалізації сучасної біополітики у сфері освіти в роботі комунального комплексного закладу позашкільної освіти.

Основу діяльності комплексного закладу позашкільної освіти має складати біологізована соціально-педагогічна виховна система, спрямована на інтегрування біосоціальної і профільної компетентностей дітей та учнівської молоді

Засоби реалізації:

- упровадження методико-педагогічної програми з біологізації освітнього процесу;
- формування методичної бази для реалізації методико-педагогічної програми: визначення й опис складових

- біосоціальної компетентності за профілями роботи гуртків; визначення і методико-технологічне розроблення наскрізних тем, розділів до профільних освітніх програм; створення методичної банку з проблеми біологізації освітнього процесу (гурткова, організаційно-масова, клубна складові); розроблення циклу соціально-психологічних тренінгів екологічного, біотичного, валеологічного змісту; розроблення біологізованих освітньо-рекреаційних програм для літнього оздоровлення; реалізація патріотичних соціально-освітніх проектів екологічного, валеологічного, мистецького змісту;
- підготовка матеріалів для надання закладу статусу ботанічного саду;
 - започаткування практики біовідповідального соціального партнерства.

Результати діяльності

- у контексті концептуальних положень сучасної біополітики у сфері освіти оптимізовано соціально-педагогічну виховну систему закладу;
- для реалізації основних положень Стратегії освіти для сталого розвитку актуалізовано методико-педагогічну програму з біологізації освітньо-виховного процесу;
- започатковано роботу з надання закладу статусу ботанічного саду – природоохоронного об'єкту місцевого значення;
- оновлено каталог міні-дендрарію хвойних рослин;
- започатковано реалізацію чотирьох патріотичних соціально-освітніх проектів екологічного, валеологічного, мистецького змісту.

Презентаційні і методичні матеріали:

Реалізація концептуальних положень сучасної біополітики у сфері освіти в роботі центру дитячої та юнацької творчості: опис соціально-педагогічної виховної системи КПНЗ Білопільської районної ради Сумської області «Центр дитячої та юнацької творчості» (диплом III ст. Всеукраїнського конкурсу-огляду соціально-педагогічних виховних систем закладів позашкільної освіти).

Дитячий центр із вікнами у природу: фотоальбом КПНЗ Білопільської районної ради Сумської області «Центр дитячої та юнацької творчості» (диплом III ст. Всеукраїнської виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку).

СПІВПРАЦЯ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Марченко Ю. В., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

Методична ідея: організація співпраці в системі «педагогічний колектив – батьки вихованців» в інтересах реалізації освіти для сталого розвитку.

У рамках процесу глобалізації все більше усвідомлюється значущість і цінність сім'ї як природного середовища соціалізації дитини, джерела емоційної підтримки. Тому важливим є питання підвищення рівня психолого-педагогічних знань батьків вихованців і їх залучення до активної участі в освітньому процесі в закладі позашкільної освіти.

Взаємодію педагогів еколого-натуралістичного відділу і батьків вихованців школи визначено як систему взаємоспрямованих дій, що складають продуктивний комплекс психолого-педагогічних впливів на вихованців для розв'язання завдань їх розвитку. Такий підхід не лише згуртовує батьків і педагогів у єдиний колектив, а й поширює перспективний досвід роботи з дітьми за еколого-натуралістичним напрямом, сприяє розширенню педагогічних навичок і здібностей батьків та навчає різноманітним методам виховної дії - сприяє педагогізації батьків.

Педагогізація батьків надає їм необхідні знання і навички ефективної взаємодії з педагогами; формує не лише партнерство в стосунках, а й готовність змінювати стиль виховання відповідно до ситуації та рівня розвитку дитини; підвищує інтерес батьків до освітнього процесу, допомагає усвідомити власну педагогічну позицію.

Робота з батьками вихованців в еколого-натуралістичному відділі здійснюється у двох напрямках:

- 1) педагогічна освіта батьків (просвіта);
- 2) залучення батьків до освітньої роботи в дитячому творчому об'єднанні, відділі, закладі.

Для активізації роботи з батьками у відділі створено клуб за інтересами «Екородина». Його метою є здійснення просвітницької роботи з батьками вихованців, вироблення позитивної мотивації батьків щодо реалізації завдань освіти для сталого розвитку, залучення їх до колективних творчих справ, екологічних акцій, цікавого і корисного дозвілля з урахуванням завдань сталого розвитку людства.

Організація роботи з батьками вихованців спрямовується на те, щоб моделі екологічно доцільної поведінки, сформовані у їхніх дітей під час занять, знайшли розуміння, підтримку серед батьків.

Успішність такої роботи забезпечує цілеспрямована діяльність колективу педагогів і батьків вихованців, спільне розроблення та реалізація практико орієнтованих, соціально-педагогічних проектів.

Традиційними заходами у клубі є:

- заняття за участю батьків «Вода – джерело життя», «Економія електроенергії – справа кожного свідомого громадянина України», «Сортувати сміття просто», «Домашня економіка», «Безпечний дім»;
- родинні свята «Дивовижний світ природи навколо нас», «Ми – друзі природи», «День Землі»;
- природоохоронні акції «Пташина їдальня», «Збережемо ялинку», «Первоцвіт».

У межах роботи клубу для батьків вихованців проводяться консультації з садівництва, квітникарства, акваріумістики, майстер класи з флористики та фітодизайну.

Зазначені форми роботи з батьками умотивовують їх зацікавленість у подальшому навчанні дітей у гуртках еколого-натуралістичного спрямування в позашкільному закладі освіти.

У 2017/2018 н.р. результатом успішної діяльності клубу є удосконалення системи роботи з батьками вихованців, розроблення й реалізація соціально-педагогічних практико-орієнтованих проектів «Моя щаслива планета», «Діємо разом заради майбутнього».

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Харламова Л. М., директор Сумського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Науково-методична ідея: розбудова сучасної соціально-педагогічної системи валеологічного спрямування «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю».

Відкритість виховної соціально-педагогічної системи сучасних ЦЕНТУМ; варіативність роботи і профільна різноманітність їх гуртків, студій, секцій, клубів дозволяє розв'язувати актуальні завдання щодо формування життєвої компетентності, сприяння особистісному

розвитку, виховання загальної культури і культури здоров'я дітей та учнівської молоді. Зазначене забезпечуються створенням відповідних організаційно-педагогічних умов у форматі діяльності «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю».

Особливості реалізації:

- *науково-методична складова:* організація і проведення дослідницько-експериментальної роботи з теми: «Формування життєвої компетентності вихованців у «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю»;
- *методико-технологічна складова:* упровадження сучасних технологій, проектів, методик – основи структурно-функціональної моделі діяльності педколективу з формування життєвої компетентності вихованців (за науково-методичною ідеєю «Школа сприяння здоров'ю»);
- *соціально-психологічна складова:* застосування апробованих науково-діагностичних методик для визначення рівнів сформованості життєвої компетентності вихованців ЗПО «Школа сприяння здоров'ю».

Засоби реалізації:

- *організаційно-методична складова:* проведення засідання педагогічної ради з теми: «Оптимізація організаційно-педагогічних умов формування життєвої компетентності вихованців у «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю»;
- *навчально-методична складова:* забезпечення роботи постійно діючого семінару для реалізації завдань дослідницько-експериментальної роботи; підготовка методичних рекомендацій для керівників гуртків з проблем формування життєвої компетентності, сприяння особистісному розвитку дітей та учнівської молоді, виховання їхньої загальної культури і культури здоров'я;
- *науково-методична складова:* проведення науково-практичної конференції з питань діяльності «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю»; підготовка і презентація звіту про завершення II-го етапу дослідницько-експериментальної роботи.

Результати діяльності:

- *науково-методичні:*
 - організація співробітництва СумЦЕНТУМ з Державною науковою установою «Інститут проблем виховання НАПН України» для оптимізації, наукового обґрунтування й експериментальної перевірки ефективності організаційно-педагогічних умов, створених для формування життєвої

- компетентності вихованців у «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю».
- розроблення системи заходів щодо оптимізації умов формування життєвої компетентності вихованців за концептом «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю», що реалізується структурними підрозділами ЦЕНТУМ;
 - удосконалення структурно-функціональної моделі діяльності педагогічного колективу з формування життєвої компетентності вихованців;
 - *методико-технологічні:*
 - створено банк інноваційних методик і технологій, освітніх проектів і програм для роботи «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю»;
 - розроблено й упроваджено методiku формування життєвої компетентності вихованців ЦЕНТУМ у «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю»; підготовлено навчально-методичне забезпечення для її реалізації;
 - *навчально-методичні:*
 - підвищено рівень професійно-творчої компетентності колективу з реалізації завдань дослідницько-експериментальної роботи з проблеми;
 - *організаційно-управлінські:*
 - ужито заходів (управлінські, господарські, ін.) щодо оптимізації організаційно-педагогічних умов формування життєвої компетентності вихованців ЦЕНТУМ за концептом «ЗПО – Школа сприяння здоров'ю».

МЕТОДИКО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ «ЖИВИЙ МУЗЕЙ» ЯК ЗАСІБ АКТУАЛІЗАЦІЇ МУЗЕЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Перепелиця Н. В., Сліпченко Т. В.,
методисти Сумського обласного центру
позашкільної освіти та роботи з
талановитою молоддю*

Методична ідея: розроблення методико-педагогічного концепту (ідеї) «Живий музей»; його впровадження у практику освітньої і соціокультурної діяльності закладу позашкільної освіти.

Педагогічна ідея: музей закладу освіти має бути не лише інститутом пам'яті, а й цікавим, емоційно насиченим, діяльнісно активним соціально-освітнім середовищем.

Технологія «Живий музей» закладу позашкільної освіти має діяти як актуалізована, інтеграційно спрямована культурно-освітня система, діяльність якої базується на засадах музейної педагогіки і соціокультурної анімації, а сталість процесів розвитку забезпечується сучасними неформально-освітніми технологіями.

Засоби реалізації:

- формування науково-методичної технології щодо реалізації методико-педагогічної ідеї «Живий музей» в умовах сучасного закладу позашкільної освіти;
- упровадження методико-технологічних інновацій у музейно-освітню діяльність, зокрема: *нових методичних технологій* «Музей іде до школи», «Івент-діяльність клубів музею», «Спільно створюємо книжку» ін., *сучасних неформально-освітніх технологій* майндмапінг, лепбукінг, скрайбінг, *нетрадиційних форм і методів роботи* з національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді (квест-екскурсії, пазл-екскурсії, буккросинг-акції, ін.);
- поєднання сучасних освітніх технологій – проектних, інформаційно-комунікаційних, мультимедійних, анімаційних – для реалізації освітніх і комунікативно-творчих потреб дітей у позашкільному музейному середовищі.

НОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Сидоренко Н. Ю., практичний психолог
Сумського обласного центру позашкільної
освіти та роботи з талановитою молоддю*

Методична ідея: підвищення рівня психологічної компетентності керівників гуртків та інших творчих об'єднань, які працюють з дітьми молодшого шкільного віку в закладах позашкільної освіти області.

Мета: створення у закладах позашкільної освіти області цільових психолого-педагогічних систем, спрямованих на особистісний розвиток і соціальну адаптацію вихованців молодшого шкільного віку, упередження відхилень в їх соціальному становленні і поведінці.

Сучасні суспільні виклики зумовлюють появу нових аспектів в організації психолого-педагогічного супроводу позашкільної освітньої

роботи. Керівники гуртків та інших творчих об'єднань мають володіти основними методами психолого-педагогічної допомоги / корекції і підтримки дітей; упроваджувати форми і методи роботи, що сприяють оптимізації психоемоційного стану вихованців, забезпечують їхній особистісний розвиток і соціальну адаптацію, упереджують відхилення у соціальному становленні і поведінці.

Організація психолого-педагогічного супроводу позашкільної освітньої роботи з дітьми молодшого шкільного віку потребує:

- розроблення і впровадження цільових освітніх програм, що сприятимуть створенню психолого-педагогічних систем, адекватних напрямам і профілям роботи гуртків початкового навчального рівня;
- організація навчання керівників гуртків, спрямованого на опанування сучасними прийомами і методами психолого-педагогічної допомоги / корекції і підтримки дітей;
- забезпечення постійної співпраці керівників гуртків та інших творчих об'єднань з практичними психологами закладів, що забезпечить об'єктивність соціально-психологічної діагностики, оперативність консультування, належний рівень корекційно-розвивальної і превентивної роботи.

Етапи і засоби реалізації ідеї:

1-й (підготовчий):

- розроблення і затвердження освітньої програми психолого-педагогічного спрямування для вихованців молодшого шкільного віку «Пізнай себе»;
- розроблення методики впровадження програми в гуртках різного профілю з урахуванням специфіки освітньої діяльності, вікових і психологічних особливостей дітей;
- проведення циклу інтерактивних лекцій для керівників гуртків «Нові тенденції в розвитку молодшого школяра»;

2-й (практичний):

- реалізація освітньої програми «Пізнай себе» в гуртках початкового начального рівня;
- проведення семінарів-тренінгів для керівників гуртків «Методи психопрофілактики і психокорекції в гуртковій роботі ЗПО»;
- проведення соціально-психологічних досліджень серед вихованців, керівників гуртків (вхідне тестування);

3-й (підсумковий):

- визначення ефективності гурткової роботи початкового навчального рівня у контексті завдань освітньої програми психолого-педагогічного спрямування «Пізнай себе»;
- підбиття підсумків методико-психологічної діяльності

- (навчально-методичний і методико-технологічний аспекти);
- популяризація методико-психологічної ідеї і методико-педагогічних здобутків педагогічного колективу закладу-ініціатора.

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

РОЗВИТОК ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Тихенко Л. В., директор Сумського
обласного центру позашкільної освіти та
роботи з талановитою молоддю, кандидат
педагогічних наук, доцент*

Управлінська ідея: розроблення й реалізація методики організаційно-управлінської діяльності, спрямованої на збереження і розвиток позашкільної освіти в області.

Результати аналізу процесів децентралізації та формування систем управління закладами освіти в новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) дали підстави для розроблення управлінської методики, спрямованої на збереження і розвиток позашкільної освіти в області.

Базовими компонентами методики є:

- забезпечення освітніх підрозділів виконавчих органів ОТГ кваліфікованими спеціалістами, які усвідомлюють соціальне значення позашкільної освіти, її важливість розвитку громади;
- створення на основі пайових внесків спільних закладів позашкільної освіти двома і більше ОТГ, що є важливим для забезпечення доступності та якості послуг з позашкільної освіти для дітей та учнівської молоді цих громад;
- практична допомога щодо укладання угод між відділами освіти ОТГ та закладами позашкільної освіти, що функціонують у містах і районних центрах, для надання якісних освітніх послуг учням загальноосвітніх закладів сільської місцевості;
- можливість надання позашкільних освітніх послуг як закладами позашкільної, так і загальної середньої освіти, а також клубами, бібліотеками, підприємствами сільського та лісового господарства, громадськими організаціями, що діють в ОТГ, що

сприятиме формуванню місцевих систем позашкільної освіти, зокрема:

- розширенню мережі учнівських об'єднань (творчі, спортивні, наукові, туристичні, екологічні, ін.) в ОТГ, що є важливим для урахування інтересів і здібностей дітей, створення умов для їхньої соціалізації, самореалізації і професійного самовизначення;
- формуванню доступного, активного неформально-освітнього / позашкільного освітнього простору, діяльність якого характеризуватиметься різноманітністю напрямів і профілів педагогічно керованої освітньої діяльності дітей та учнівської молоді.

Заходи для реалізації:

- активна просвітницька робота в ОТГ щодо визначення перспектив розвитку позашкільної освіти; виховних і навчальних можливостей діючих закладів позашкільної освіти;
- обласний соціально-освітній проект «Кожна дитина має право», метою якого є популяризація упроваджених напрямів і профілів позашкільної освіти, осучаснення матеріально-технічної бази гуртків і творчих об'єднань закладів позашкільної освіти області;
- формування суспільної думки про те, що система позашкільної освіти безпосередньо в громаді є процесом, що враховує не лише її економічний і соціальний потенціал, а й перспективу розвитку самої громади;
- проведення в закладах загальної середньої освіти ОТГ:
 - днів і тижнів позашкільної освіти;
 - круглих столів для педагогів на тему «Позашкільна освіта – школа життєвого успіху»;
 - обласної естафети «Позашкільна освіта Сумщини – 49+»;
- організація роботи діючих закладів позашкільної освіти області за технологіями ППНЗ – пересувного позашкільного навчального закладу Сумського ОЦПО та РТМ;
- залучення педагогічних колективів і учнів закладів загальної середньої освіти області до участі у заходах Сумського ОЦПО та РТМ (організаційно-масові, методико-педагогічні, навчально-методичні, ін.);
- ініціація управлінських заходів, спрямованих на збереження і розвиток мережі ЗПО в області.

РЕСУРСНА БАЗА БОТАНІЧНОГО САДУ ЯК ЗАСІБ АКТУАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ СЮН

*Шпак Г. І., заступник директора
Ямпільської районної станції
юних натуралістів*

Управлінська ідея: застосування ресурсної бази ботанічного саду місцевого значення «Ямпільський» для актуалізації виховної системи в соціально-педагогічному соціумі.

Мета: актуалізація змісту і форм освітньої і соціокультурної діяльності районної станції юних натуралістів.

Ботанічний сад «Ямпільський» створено колективом Ямпільської районної станції юних натуралістів. Площа ботсаду – 13,5 га. Біологічний склад: понад 750 видів рослин, з яких 36 видів належать до червонокнижних і рідкісних; та близько 20 видів тварин, з яких 6 видів є червонокнижними і рідкісними. Статус як природоохоронного об'єкту місцевого значення ботанічному саду надано рішенням Сумської обласної ради IV скликання (23 сесія) від 30.08.2005 року.

Наявність на території СЮН власного ботсаду є важливим для формування потужної соціально-педагогічної виховної системи, спрямованої на підготовку нових поколінь вихованців – компетентних, практично підготовлених, конкурентоспроможних і цивілізованих господарів землі, які здатні ефективно працювати, екологічно мислити, відчувати екологічні, біологічні, аграрні потреби як місцевої громади, так і суспільства в цілому. Нагальним управлінським завданням щодо сталого розвитку закладу є застосування ресурсної бази ботанічного саду для актуалізації освітньої, соціокультурної, методико-педагогічної, соціально-партнерської, господарської та інших складових діючої соціально-педагогічної виховної системи.

Засоби реалізації:

– комплекс організаційно-управлінських заходів щодо:

- актуалізації змісту, форм, методів, методик і технологій роботи структурних підрозділів у контексті ідеї модернізації системи освітньої і соціокультурної діяльності СЮН на базі ботанічного саду місцевого значення (технології перспективного моделювання);
- поєднання діяльнісного і компетентнісного підходів для оптимального використання цільових зон ботанічного саду:
 - *колекційна зона:* застосування технологій вирощування деревно-чагарникових і трав'янистих рослин для навчання

- школярів основам зеленого будівництва (технології: зелений стріт-арт, біоінсталяція, ін.; стилі: «Біоархітектура», «Сільський сад», ін.);
- *дослідницька зона*: проведення науково-дослідницької і селекційної роботи за завданнями Національного ботанічного саду Національний ботанічний сад імені Миколи Миколайовича Гришка Національної академії наук України (м. Київ, www.nbg.kiev.ua/ru/);
 - *навчальна зона*: розвиток інтеграційних напрямів освітньої роботи: *штучні екосистеми*, що поєднують навчання основам біології, географії, ґрунтознавства та інших природничих наук з основами ландшафтного проектування і дизайну); *еко-графіті*, *еко-мурали*, що поєднують навчання образотворчому мистецтву з навчанням основам наук природничого циклу (біологія, екологія, краєзнавство), ін.;
 - *рекреаційна зона*: упровадження нових форм і технологій організації відпочинку й оздоровлення вихованців, гостей закладу;
 - *комплекс господарських заходів щодо*:
 - розширення колекцій рослин, садових скульптур, малих архітектурних форм;
 - *комплекс соціально-партнерських заходів щодо*:
 - *розширення співпраці з ботанічними садами України*, зокрема, Ботанічним садом імені академіка Олександра Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Ботанічним садом Харківського національного університету, Одеським ботанічним садом, Центральним ботанічним садом Республіки Білорусь щодо обміну насінням, посадковим матеріалом; технологіями освітньої, дослідницької і соціокультурної діяльності;
 - *взаємодії з закладами загальної середньої освіти району*: реалізація соціально-освітніх проектів дослідницького, еколого-краєзнавчого, аграрного спрямування; проведення соціокультурних акцій (озеленення), діяльності районного учнівського екологічного парламенту, організації екологічно дозвілля (еколого-патріотичні ігри, ін.), екскурсій, рекреаційно-валеологічних заходів тощо.

Результати організаційно-управлінської роботи:

- *освітня діяльність*:

- дослідницька зона ботанічного саду: організовано проведення дослідно-селекційної роботи з багаторічними флоксами;
- колекційна зона ботанічного саду: вихованці залучені до роботи з уведення в культуру зникаючих і рідкісних видів рослин;
- соціокультурна діяльність:
 - використання навчальної зони ботанічного саду: забезпечено реалізацію чотирьох проектів з озеленення територій закладів дошкільної, загальної середньої освіти району;
 - використання рекреаційної зони ботанічного саду: забезпечено упровадження нових форм і технологій організації дозвілля вихованців (екологічні вихідні, екологічні квести, екологічні перформанси тощо); проведення 36 екскурсій (понад 1200 екскурсантів із різних міст і районів області);
- господарська діяльність:
 - забезпечено поповнення дендрологічної колекції ботанічного саду новими реліктовими й ендемічними видами рослин, серед яких: Сосна кримська, Модрина європейська, Бархат амурський, Бузок угорський, Сумах пухнастий, Ліщина ведмежа, Магонія падуболиста, Гінкго дволопатева, Катальпа бігнонієподібна;
 - колекцію квітково-декоративних рослин ботанічного саду поповнено новими культурами на суму 10 тис. грн. залучених (спонсорських) коштів;
 - на території ботанічного саду встановлено 18 банерів «Червона книга Ямпільщини: рідкісні і зникаючі види рослин» та 42 МАФи (декоративні композиції, садові скульптури, меблі, вазони, арки тощо);
- соціально-партнерська взаємодія:
 - вирощено і передано для озеленення території закладів освіти району понад 25 тисяч укоріненних живців, саджанців, розсади квітково-декоративних культур;
 - налагоджено щорічне проведення практичних занять для студентів природничого факультету Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, учнів Державного професійно-технічного навчального закладу «Свеський професійний аграрний ліцей».

НОВАЦІ В ПОЗАШКІЛЛІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

НОВІ ВИМІРИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВИМОГИ ЧАСУ, СУЧАСНІ ПРАКТИКИ

*Драгомирецька О. А., директор
Вінницької обласної станції юних
натуралістів, Заслужений працівник
народної освіти України*

Перетворення, що відбуваються в усіх формах українського суспільства, не могли не торкнутися і системи освіти, яка визначає інтелектуальний потенціал країни в майбутньому і є умовою її процвітання і розвитку. Тому не дивно, що одним із стратегічних напрямів в освіті є інноваційна діяльність освітніх, в тому числі позашкільних закладів.

Життя ставить перед навчальними закладами нові завдання, вирішити котрі не можливо, не розробляючи і не впроваджуючи будь-які конкретні нововведення.

Характерним для освітньої політики є пошук, обґрунтування і впровадження нових гуманістичних засад побудови освітнього процесу в Україні, де позашкільна освіта, і зокрема екологічна, займає одне з провідних місць у вирішенні проблем інтелектуального, духовного і фізичного розвитку особистості, забезпеченні ефективних умов її соціалізації та підготовки до самостійного життя у вільний від навчання час.

Саме у позашкільних закладах, враховуючи специфіку побудови і їх освітнього процесу – добровільність і багатоукладність, варіативність і різноманітність, необмежені можливості у часі, географічних межах здійснення, практичну спрямованість еколого-натуралістичні заклади мають забезпечити умови пізнання дитиною навколишнього світу в усій багатогранності його складних взаємозв'язків і взаємозалежностей, створити сприятливі умови для задоволення власних інтересів, освітніх запитів і потреб у самопізнанні, самореалізації та становленні, у формуванні особистісних якостей і високого рівня її екологічної вихованості, словом: досягнення ситуації життєвого успіху.

Актуальність інноваційної політики в позашкільному закладі зумовлюють її модернізацію, впровадження нових форм організації навчально-виховного процесу, надбання інноваційної педагогіки, як науки про нововведення.

Враховуючи підвищення вимог до позашкільної освіти, як рівноправного інституту в загальній системі освіти, активне впровадження освітніх інноваційних технологій, педагогічний колектив Вінницької обласної станції юних натуралістів працює над переосмисленням стратегії оновлення діяльності закладу, впровадження в навчально-виховний процес сучасних інноваційних форм і методів роботи з вихованцями та педагогами.

У Вінницькій обласній станції юних натуралістів по-новому діє система управлінської діяльності адміністрації закладу.

Впродовж 10 років заклад єдиний в державі працює за проектно-модульним планом роботи позашкільного закладу, що містить 6 систем, 16 проектів та 65 модулів.

В професійну діяльність керівника закладу увійшов такий аспект, як управління якістю освіти.

Управлінські зусилля спрямовані на створення сприятливих умов в освітньому процесі, підвищення професійної культури педагога позашкільного закладу, рівня освіти вихованців, їх підготовки для життєвого успіху.

Контроль і оцінювання результатів роботи педпрацівників здійснюється через різноманітні інноваційні форми: рейтингова оцінка, моніторинг, діагностика, атестація робочого місця, творчі звіти структурних підрозділів на педагогічній раді тощо.

Адміністрація закладу важливе місце відводить сутності управління позашкільним закладом в умовах ринку та інноваційної діяльності, особливості менеджменту, запроваджує новий напрям в цій теорії – менеджмент освітніх інновацій в результаті якого підвищується рівень конкурентоспроможності, залучаються інтелектуальні інвестиції, впроваджуються освітні інформації.

Принцип інноваційності в управлінні Вінницькою обласною станцією юних натуралістів характеризується наявністю у керівника потреби в постійному оновленні освітнього процесу внаслідок впровадження освітніх інновацій (оновленою метою управління), залучення інвесторів, створенні систем комп'ютерних мереж Інтернет, підтримка педагогів-новаторів, участі у Грантових заходах.

Виконуючи наказ Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522 «Про затвердження положення про порядок здійснення інновацій освітньої діяльності» прийнята Концепція інноваційного розвитку у Вінницькій обласній станції юних натуралістів.

Завдяки Концепції педагогічний колектив у 2017-2018 навчальному році впровадив ряд інновацій. А саме:

1. Проектна технологія, що є методом, який широко застосовується Вінницькою обласною станцією юних натуралістів та позашкільниками області.

Для педагогів проектна технологія є способом мотиваційного власного розвитку.

Дидактичною метою проектних технологій є формування активної життєвої позиції учнів щодо розв'язання проблем суспільства. В основі проектної технології – розвиток пізнавальних навичок та критичного мислення учнів, умінь самостійно здобувати знання, орієнтуватися в інформаційному просторі.

Вона завжди орієнтована на самостійну діяльність учнів, зокрема індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного часу. Цей підхід органічно поєднується з груповим підходом до навчання і дає змогу розв'язати певну проблему, яка потребує, з одного боку, використання різних методів, засобів навчання і виховання, а з іншого – інтегрування знань, умінь із різних галузей науки. Як правило, результатом успішної реалізації проектів є конкретне розв'язання теоретичної проблеми або отримання практичних здобутків, готових до впровадження.

2. Вимогою часу є робота гуртків у спеціалізованих школах та організація родинних об'єднань вихідного дня.

3. Здоров'язберігаючі технології є основоположними в освітньому процесі закладу.

4. Експериментально-методичний майданчик (ДНЗ та позашкільні заклади).

Шлях до успіху ДНЗ № 31 Вінницької міської ради лежить через сміливе впровадження в практику роботи дошкільників інновацій та сучасних освітньо-педагогічних технологій на практичному рівні.

Колектив закладу налаштований на творчість, експериментування, є переможцем багатьох конкурсів, акцій, проектів.

Заклад став експериментальним майданчиком з екологічного виховання Вінницької обласної станції юних натуралістів по проблемі «Формування природодоцільної поведінки дошкільників через спілкування з елементами природи».

Для цього у закладі працюють керівники гуртків обласної СЮН.

Проект ДНЗ № 31 Вінницької міської ради став предметом уваги Інституту проблем виховання Академії педагогічних наук України і є успішним у проведенні наукового експерименту.

5. Патріотичний проект «Патріотизм в юннатівському колі» - запровадження тренінгів із патріотичного виховання «З Україною в серці» для вихованців і педагогічних працівників став основоположним в роботі кожного структурного підрозділу.

8. Вимогою часу є ведення групи в соціальній мережі Інтернет, що дуже актуально для досвіду.

9. Дистанційне навчання, як спосіб отримання нової інформації з Інтернет-джерела, а й можливість засвоїти новий матеріал, що виходить за межі навчального простору позитивно оцінені учнями та педагогами.

Розробляючи дистанційне завдання чи вправу, керівник гуртків дбає, щоб вони були нестандартними, посильними, але не спрощеними; логічно викладеними; сприяли творчому підходу учнів до їх розв'язання. Вихованець вільно обирає завдання чи вправу до виконання у відповідності до запропонованих завдань програми.

Саме дистанційна технологія дає можливість залучити до дослідницької роботи учнів з сільської місцевості, слухачів очно-заочної Школи біологічних знань та Малої академії наук.

10. Новим методом навчання в позашкільному закладі є моделювання – процес складання й застосування різних моделей для глибинного проникнення в суть навчального матеріалу, узагальнення й систематизації знань. Основні функції методу моделювання – евристична та узагальнювальна. Результати моделювання втілюються в модельних схемах, графіках, математичних аналогах, символах, кресленнях, образах, іноді – в матеріальних моделях.

Моделювання біологічних систем відносять до активних методів навчання. Він полягає в уявному або практичному створенні гуртківцями моделі біологічного об'єкта – біогеоценозу, агроценозу, клітини, системи органів, організму тощо. Використання даного методу спонукає дітей до самостійного пошуку інформації досить часто вимагає різноманітних практичних дій.

Рекомендовано використовувати дану інноваційну технологію з гуртківцями старшого шкільного віку, слухачами МАН та наукових товариств.

11. Інноваційна методична діяльність – діагностика та рейтингова оцінка, вебінари, експериментально-методичні майданчики, проектна діяльність, творчі майстерні, виїзні інноваційні форми методичної роботи з проведенням семінарів-практикумів та наданням довідки всім закладам освіти області.

Новітньою інноваційною формою інформаційно-координаційно-діагностичною формою роботи є проведення щорічного моніторингу роботи позашкільних закладів, гуртків та об'єднань еколого-натуралістичного напрямку та підготовка короткого аналізу роботи закладу в області (за навчальний рік) і щорічного аналізу роботи позашкільного закладу та закладів освіти області по здійсненню еколого-натуралістичної та природоохоронної роботи.

12. Використання Інтернет-технологій є формою забезпечення учасників навчально-виховного процесу якісною освітою. Відмінним рішенням цієї проблеми є розбудова інноваційної освіти на засадах впровадження ІКТ-технологій, що також дає можливість по-новому управляти навчально-виховним процесом.

Вінницька обласна станція юних натуралістів має творче співробітництво з Вінницькою академією неперервної освіти в плані реорганізації системи освіти з питань впровадження ефективних ІТ-технологій розвитку творчої активності педагогів та учнів, які сприяють активному розвитку науково-дослідницьких, експериментальних проектів, який має назву «хмарно-кластерні технології». Це програмні технології, інфраструктура, платформа, дані, робоче місце для користувачів ПК.

Академія неперервної освіти області, з метою модернізації методичної служби, створили на Вінниччині величезну освітню інформаційну «хмару» в мережі Інтернет на окремому сервері, до якого ПК мають доступ до інформації.

Вінницька обласна станція юних натуралістів є суб'єктом цього проекту і розбудовує свій «кластер» або інформаційний віртуальний клас, або той самий ресурсний центр з питань еколого-натуралістичної діяльності – інформаційний орієнтир, доступний, як дорослим так і дітям.

Перетворення, що відбуваються у суспільстві та у сфері освіти взагалі зосереджуються на особистості – головній дійовій особі та суб'єктові суспільно-історичного процесу.

Головним осередком реалізації індивідуальних потреб юних особистостей на сучасному етапі є позашкільний навчальний заклад до якого звернені окремі розділи концепції «Нової української школи».

Нові часи вимагають нових ідей, нових практичних рішень, оновлення методологічного арсеналу педагогічної науки і практики, інновації управлінської діяльності – що є джерелом мотиваційного розвитку, самореалізації, професійного самовизначення життєвого успіху дитини.